



ANITKABİR DERGİSİ
YIL: 15 SAYI: 57 NİSAN 2015

Atatürk'ü dünya görüşünü yaymak ve
ANITKABİR'i tanıtmak amacıyla üç ayda
bir yayımlanır.

ANITKABİR DERNEĞİ adına
İmtiyaz Sahibi
E. Tuğgeneral Şadi ÖNER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Yrd.Doç.Dr. Ali GÜLER

Yayın Kurulu
E. Tuğg. Şadi ÖNER
Prof. Dr. Seçil Karal AĞGÜN
Prof. Dr. Bige SÜKAN
Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI
Prof. Dr. Birsan GÖKÇE
Prof. Dr. Oğuz AYTEPE
Yrd. Doç. Dr. Ali GÜLER
Dr. Gül ULUĞTEKİN
Dr. Hilmi GÜVEN
Güneş MÜFTÜOĞLU
Sevim BAKIR

Dergiyi Yayına Hazırlayan
Mehmet Emin ŞAŞMAZ

Yönetim Yeri
Turgut Reis Caddesi
Arzu Apt. No: 3/5
Mebusevleri - Tandoğan / ANKARA
Tel: 0 (312) 213 16 58
Faks: 0 (312) 222 72 06
e-posta: anitder@ttmail.com

Anıtkabir Komutanlığı
0 (312) 231 18 61
0 (312) 231 52 80

Dergide yayımlanan yazılar, yazarların düşünceleridir.
Gönderilen yazılar, basılsın veya basılmasın iade edilmez.
Anıtkabir Derneği ve Anıtkabir Komutanlığı
sorumlu tutulamaz.
Yazılar için telif hakkı ödenmez.
Dergimiz Basın Ahlak Yasaları'na uymayı taahhüt eder.

Yıllık Abonelik Bedeli: 8 TL.

Yayın Türü: Süreli-Yayın
Basım Tarihi / Yeri: 1 Nisan 2015 / ANKARA

Yapım:
Yorum Basın Yayın Sanayi Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi Bölgesi
Matbaacılar Sitesi 1341. Cadde (Eski35. Cad.) No: 36
Yenimahalle 06370 ANKARA
Tel: 0 (312) 395 21 12 Faks: 0 (312) 394 11 09
info@yorummatbaa.com

Değerli Okurlar,

Önemli bazı tarihi olaylar ve gelişmelerle ilgili değerlendirmelerimizi, düşünce ve duygularımızı paylaştığımız yeni bir sayı ile sizlerle birlikteyiz.

İçerisinde bulunduğumuz döneme rastlayan Çanakkale Zaferinin 100. Yıldönümü dolayısıyla başta Gazi Mustafa Kemal olmak üzere bütün şehitlerimizi rahmet ve şükranla anarken, emsali olmayan bir kahramanlık destanına sahip olmanın gururunu yaşıyoruz.

Dergimizde yer alan Prof. Dr. Seçil Karal Akgün'ün "100. Yılında Çanakkale'de ANZACLAR'dan Esintiler" başlıklı makalesinde; askeri, ve siyasi boyutunun yanında Çanakkale'de yaşanan insani boyuta da dikkat çekilmektedir. Nitekim bu makalede Anzaclar'ın, "Çanakkale; Türklerin yalnız kahramanlığını değil, insanlığını da dünyaya duyurmuştur." sözlerinin detaylarını okuyarak, kahramanlarımızla bir kez daha göğsünüz kabarcaktır.

Bu sayımızda; 35-40 yıl önce yayımlanmış bazı makalelere yer vererek okurlarımızın zihninde geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurulmasını ve mukayese etme imkânını sağlamaya çalıştık. Bu kapsamda;

* Cavit Orhan TÜTENGİL'in 40 yıl önce (1975 yılında) yayımlanan; yarı-sömürgelikten ulusal kurtuluş hareketlerine geçiş simgeleyen Mustafa Kemal çizgisinin, ulusaldan evrensele doğru uzanan «nokta»lardan oluştuğunu belirten "Mustafa Kemal Çizgisi" başlıklı makaleye;

* Gülbüz D. TÜFEKÇİ'nin 34 yıl önce (1981 yılında) yayımlanan, Atatürk'ün "Dünyada ve dünya milletleri arasında; sükun, açık kalplilik ve iyi geçim olmazsa bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan yoksun kalır. İnsanları mutlu edeceğim diye onları birbirlerine boğazlatmak insanlık dışı ve son derece

teessüf edilecek bir sistemdir. İnsanları mutlu edecek yegâne yol, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirecek, karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını temine yarayan hareket ve enerjidir.» sözlerinin yer aldığı "Evrensel Barış" başlıklı makaleye yer verilmiştir.



Şadi ÖNER
Anıtkabir Derneği Başkanı

Değerli Okurlar,

Yine geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurulmasını sağlamak düşüncesi ile Atatürk'ün 88 yıl önce, 17 Aralık 1927'de söylediği şu sözleri dikkatinizi çekmek istiyorum.

"Efendiler,

Biz tekke ve zaviyeleri din düşmanı olduğumuz için değil, bilakis bu tip yapılar din ve devlet düşmanı oldukları Selçuklu ve Osmanlı bu yüzden batırdığı için yasakladık.

Çok değil yüzyıla kalmadan eğer bu sözlerime dikkat etmezseniz göreceksiniz ki: bazı kişiler, bazı cemaatlerle bir araya gelerek bizlerin din düşmanı olduğunu öne sürecek, sizlerin oyunu alarak başa geçecek, ama sıra devleti bölüşmeğe geldiğinde birbirlerine düşeceklerdir. Ayrıca unutmayın ki; o gün geldiğinde, herbir taraf diğerini dinsizlikle suçlamaktan geri kalmayacaktır."

88 yıl önce söylenen sözler, 35 - 40 yıl önce kaleme alınan düşünceler yeteri kadar dikkate alınmıyorsa, aynı hatalar yaşıyorsa, kendimizi tekrar tekrar sorgulamamız gerektiğine inanıyorum.

"Tarih insanlığın geleceğidir, geçmiş geleceğe şekil verir." gibi düşüncelerden hareketle geçmiş ile gelecek arasında bağlantı kurmanın önemini bir kez daha vurguluyor, sağlıklı, mutlu ve huzurlu günler diliyor, saygılar sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

- 2 Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler
- 7 100. Yılında Çanakkale'de Anzaclardan Esintiler
- 16 Cumhuriyet Dönemi Aydınlanma Öncülerinden Hasan Ali YÜCEL'e Ait Bir Anı, Prof. Dr. Seçil Karal AĞGÜN
- 18 Evrensel Barış, Gülbüz D. TÜFEKÇİ
- 22 Mustafa Kemal Çizgisi, Cavit Orhan TÜTENGİL
- 25 Anılar...Yorumlar...Söyleşiler

- 28 Genç Bakış
- 30 Şiir Köşesi
- 31 Atatürk ve Çocuk
- 34 Etkinlikler
- 36 Objektife Takılanlar
- 40 Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar
- 43 Tarihe Mal Olmuş Fotoğraflar

ANITKABİR DERGİSİ ABONELİĞİ

Anıtkabir Dergisine abone olmak isteyenlerin; yıllık (4 sayı için) 8 TL.'lik abone ücretini aşağıdaki hesap numaralarından birine yatırmaları ve telefon numaraları dahil adreslerini tarafımıza bildirmeleri gerekmektedir.

Tel: 0.312 213 16 58
E-posta: anitder@ttmail.com
bilgi@anitkabir.com

ANITKABİR DERNEĞİ İKTİSADİ İŞLETMESİ
POSTA ÇEKİ HESAP NO: 604 61 34
TÜRKİYE İŞ BANKASI BEŞEVLER / ANKARA ŞUBESİ
HESAP NO: 4219 - 90 90 90
IBAN NO: TR05 0006 4000 0014 2190 9090 90

Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

05 Ocak - 18 Mart 2015 tarihleri arasında
Anıtkabir'i ziyaret eden heyetler

05.01.2015 2015 YILI GENERAL-AMİRAL ORYANTASYON
SEMİNERİNE İŞTİRAK EDEN GENERAL HEYETİ

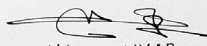


TSK'nın Ebedi Başkomutanı Ulu Önder Atatürk;
3'üncü Dönem General/Amiral Oryantasyon Programına
iştirak eden 35 General/Amiral olarak, yüksek huzurunuzda
bulunmanın, heyecan ve gururunu yaşıyoruz.

Büyük Türk Milleti ve onun kahraman ordusu;
önderliğinizde kenetlenerek verdiği Kurtuluş Mücadelesini
den esaret zincirlerini kırarak çıkmış ve kurduğunuz
Türkiye Cumhuriyeti ile zaferini perçinlemiştir.

Bizler; bugün huzurlarınızda aldığımız bu
büyük emaneti gösterdiğiniz muassır medeniyet seviyesinin
üzerine çıkarma hedefine ulaştırmak için;

Dün olduğu gibi bugün de güzel vatanımızın,
yüce milletimizin, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve onun
ayrılmaz bir parçası olan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin
daha güzel, daha yüce, daha güçlü olması için;
var gücümüzle çalışacağımıza söz veriyor, aziz
hatıranız önünde saygıyla eğiliyoruz.



Yılmaz UYAR
Korgeneral
3'üncü Dönem Oryantasyon
Programına Katılan
General ve Amiraller Adına
(05 OCAK 2015)

13.01.2015 FİLİSTİN DEVLET BAŞKANI MAHMUD ABBAS



حیة لریا دسبح لعلیم . دان ما
تعبئة من ايجاد داردها - خوینجی لبره
الکبیر الذی قام به مؤسسه لکبیر
صلواته کمال ان تدرک
وہیہ . لکسبہ قسم لکبیر لبرین
الکبیر الذی رجب طیب اوردفانہ ، اللہ جفہ
نہیہ خدمتہ لکبیر . والکبیر مصلحت لکبیر
دسبح لریا لکبیر لکبیر لکبیر
تعب الیہ طیب . لکبیر حقیقہ دانہ
دولتہ استغله دما صبر المقدس لکبیر
13/1/2015

Türkiye ve büyük halkına selamlar sunuyoruz,

Türkiye'nin gelişmesi ve kalkınması kurucusu M. K. ATATÜRK'ün
çabaları sonucudur. Türkiye'ye modernleşme, kalkınma ve geliştirme
kazandıran Cumhurbaşkanı R.T. Erdoğan'a şükranlarımı sunuyorum.
Kendi haklarını elde etmek ve kendi ülkesini korumak için Filistin ve
Filistin halkına verdiği destekten dolayı Türk hükümetine ve halkına
teşekkürlerimi sunuyorum.

Mahmud Abbas
Filistin Devlet Başkanı
13/01/2015



Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

15.01.2015 AZERBAIJAN CUMHURBAŞKANI OLŞ HEYET



Tüm Xalqın Böyük öfə, müəssir
Türkiyənin qurucusu Mustafa Kamal Atatürkün
ölüm xatirəsi qarşısında baş eğim.

Böyük Öndər Mustafa Kamal Atatürkün
öz xatirəsi Azərbaycan Xalqının qəlbində
daim yaşayacaqdır.

Yaşasın Türkiyə-Azərbaycan dostluğu,
qardaşlığı!

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

15.01.2015



Aux grands hommes, la patrie
reconnaissante !
Telle est l'inscription sur le fronton
du PANTHEON à PARIS, telle pourrait en
avoir pu être la dédicace à l'entrée de
ce musée consacré à un grand homme
d'Etat, un bâtisseur, un éveillé de peuple
ATATÜRK a rayonné au grand peuple ottoman
sagrandeur, toute sa grandeur, pour la porter
définitivement au firmament des grands peuples
fondateurs d'empires, d'histoire belle et riche et
féconde !

Cet hommage du peuple du Mali est rendu
en ces lieux, ce jour, par Mossi, Ibrahim Boubacar
KEITA, Président de la République du Mali, en visite
officielle à ANKARA.

ANKARA, le 3 février 2015



Vatanın minnettar olduğu, büyük önderlere!

Paris'teki Pantheon'un duvarında görülen yazıtlar, büyük devlet
adamı, kurucu, halkların uyanmasını sağlayan, büyük Osmanlı halkına
bütün ihtişamını, imparatorluklar kuran büyük halkın gök kubbesine
kesin olarak taşıyan, güzel ve zengin tarihi hatırlatan ATATÜRK'e
atfedilmiş bu kutsal müzenin duvarlarına ithaf edilebilir.

Tüm bunların bilincine sahip olan Mali halkının O'na olan saygısı,
resmî Ankara ziyaretimiz esnasında, ben Mali Cumhurbaşkanı İbrahim
Boubacar KEITA ile gerçeklik kazanıyor.

Ankara, 03 Şubat 2015

03.02.2015 MALİ CUMHURBAŞKANI



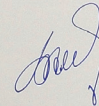
12.02.2015 - ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANI
Sn. ZÜHTÜ ARSLAN



03.03.2015 TÜRKMENİSTAN DEVLET BAŞKANI



Türkiýäniň görnükli döwlet işgäri, türk halkynyň wepaly ogly, öz yurdunyň erkinligi we ýagty geljegi ugrunda ýakymly göreşiji Mustafa Kemal Atatürküň yadygärligini hormatlamak bilen, bu beýik ýnsanyň mertebesiniň ön belent tutulýandygynyň, ýene-de bir gezek şaýady bolduk. Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň wekiliýetiniň adyndan beýik Atatürküň wesýetlerine wepaly doganlyk türk halkyna has oňan we kämil jengşyýeti döretmegiň ýolunda tüps ýürekden uly üstünlikleri arzuw edýärin!



Türkmenistanyň Prezidenti
Gurbanguly Berdimuhamedow

2015-nji ýylyň 3-nji marty

08.03.2015



Büyük Atatürk,

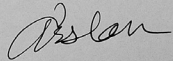
Anayasa Mahkemesindeki başkanlık seçiminin ardından Mahkememiz rüyeleri ve raporörleri olarak kurumundayız.

Kurduğumuz ve emaret ettiğimiz Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti idealıyla yoluna devam etmektedir.

Hukukun üstünlüğünü egemen kılmak, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini korumak başlıca amacımızdır.

Her düşünce ve inanışın insanımızın daha güvenli ve özgün bir Türkiye'de, birarada huzur içinde yaşamak için, anayasal görev ve yetkilerimiz dahilinde kararlılık ve azimle çalışmaya devam edeceğimiz.

Ruhun sad olsun. 12.2.2015

Zühtü Ansan
Anayasa Mahkemesi Başkanı


16.02.2015 TÜRK HAVA KURUMU 90 INCI KURULUŞ YIL DÖNÜMÜ OLŞ HEYET



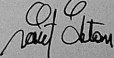
16 Şubat 2015

Aziz Atam;

Tamamlayıcı atılımın Türk Hava Kurumu Dönüm tam 90 yılında, kuruluşunda giriştiğiniz kurucu hislerle yaratma potansiyeli geliştirme için yeni bir yönetime atılımı ile görüşülmüştür.

26. genel Başkanlık oluştuktan sonra duyduğum THK ile gelecek nesillere vaktiyle tamamlanmış üyelerin başarılarına gıyasetindeyiz.

İnsan oluştun "ihtimal göklerdeki" kadefi düşüşte yolumuz devam edeceğimizden arda siperimiz emektir. Rahat uyku geç Atam.

Uzay Ökten
THK 26. Genel Başkanı




Anıtkabir'i Ziyaret Eden Resmi Heyetler

08 Mart 2015

Cumhuriyetimizin Kurucusu Yüce Önder Atatürk,
Ankara Garnizonunda görevli Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu General-
Amiral, Subay-Astsubay, Uzman Jandarma, Uzman Erbaş ve Sivil Memur esleri ile
bilfiil Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yapan kadın çukurler olarak Dünya Kadınlar
Günü münasebetiyle huzurundayız.

"Kodun varlığı, ulusun bin bir noktadan temeldir!" diyerek toplum hayatındaki yerini ve milletin geleceği açısından önemini vurguladığınız kodların olarak, dünya milletlerine örnek teşkil edecek bir vizyonla kazandığınız sosyal ve siyasi haklarda kendimizi her alanda geliştirmek ve ülkemizin geleceğinin inşasına katkıda bulunmak için yoğun bir gayret sarf ediyoruz.

"Bu millet, esas terbiyecisi aileden almaktadır. Türk milleti böyle analara aşıp-
tirmek, her devrin büyük adamlarını bu analar yetiştirmiştir. Türk kadını daha yüce
neşiller yetistirmeye kabiliyetlidir." "Vezirizade" gösterdiği hedef doğrultusunda, toplumsal
yapıda ve salıma hayatında üstlendiğimiz görev ve sorumlulukların yanı sıra, anne olarak
da evlatlarımızı; evrensel ahlaki değerler ile milli ve kültürel değerlerimizi özümsemiş,
ilke ve devrimlerimizi kuşayarak, her hayvât türü olarak benimsemiş, ülkemizi ve milletimize
faydalı bireşler olarak yetistirmek için var gücümüzle çalışıyoruz.

Bugün, sayenizde ulaştığımız saygın konumun haklı gururunu ve onurunu yaşadık. Diğer yandan, verilen savunması gibi kutsal ve zorlu bir görevi yerine getiren cehertimize de huzurlu bir ortam sağlama ve onları her yönden destekleme sorumluluğunu taşıdığımızın bilincindeyiz.

Dünya milletlerine örnek teşkil eden ve bizlere şu anki kazanımlarımızı sağlayan öncü uygulamalarınızdan dolayı teşekkürlerinizi sunuyor ve huzurunuzda minnet ve şükranla çalışıyoruz.

Ruhunuz şad olsun.


Kamuran ÖZEL

Lait ve demokratik Cumhuriyetin kurucuları,
başmüstefim, birleştirmeye çalıştığımız mirasemizi
kurutmuş!

Antaralı bekimler ve tip öğrencileri olarak bu 14 Mart
günü de bu kuzurumuzdayız. ... zinde ettikiniz bu işlemiz

Soylujunisi emmet edərək gümünü bədərləyir və bu bədərlər
hekimlər üçün yillərdir bəzilər bir soyuk ortasında səlmək zamanı
duşururlar.

Yazmaların niteliği, içerik ve biçimi bakımından değerlendirilmiştir. Yazmaların niteliği, içerik ve biçimi bakımından değerlendirilmiştir.

En gerske kavariz orale jardiñinir silinir toptur
ya da zayzhiyor. Halkımız silinir toptur bir toptur
ya da zayzhiyor. Halkımız silinir toptur bir toptur

ya'n yildan yıla zayy olur. Hemen
fushin rathiyor. Ben uirtten bir toplum oluştan tehen
fushin rathiyor. Ben uirtten bir toplum oluştan tehen

Sayıyla ilgili hemen bütün idarelerde göste gözüğü en önemli

[illegible]

asıl var. İktisadi bağimsızlık herneka konisi altına
bunların emozine varı, fahriyatlar. Mevazat konuz pöru baında iken
bunların bir-iz izninde bir isette gisimere

[illegible]

Amc. biler, bu ilkenin idealist, katolik, ...
karsin, toplumun sajda ...

[illegible]

Halkın ve devletin çıkarlarını savunuyor. Toplumun
kurul, çıkar, halk için hizmet yapmayı istemeye kalırdan kadını,
devlet, "Yeni devrimci ve iş"

İşaretliğin de işlevini, yasanın bir... "Daima devrim...
kavramının kurucuları büyük bir emekle yazmışlardır. "Mektub-i Teh...
kavramının kurucuları büyük bir emekle yazmışlardır. "Mektub-i Teh...
kavramının kurucuları büyük bir emekle yazmışlardır. "Mektub-i Teh...

Abdullah alimdaraka "etnai" olarale tapirir. Jivas kongressi nam
Chen'inin jasunuldujn pbi jasunuyoruz. Jivas kongressi nam
Chen'inin jasunuldujn pbi jasunuyoruz.

Schachtlin vater
H. Kmet Lorenz in der Karsthalle
M. Kmet Diener.

Misteri diunul.

Dr. Korkun Getin Atay
A. L. T. 0111

Ankara Tarih 0...
Yürülmü Kurulu Başkan

**11.03.2015 - ANKARA TABİP ODASI ve ANKARA'DAKİ TIP
FAKÜLTELERİ'NİN AKADEMİSYENLERİ**

13.03.2015 ATATÜRKÜN KARA HARP OKULUNA GİRİŞİNİN 116. YILDÖNÜMÜ



13 MART 2015

En İhtiyatlı Kardeşim,
Ebedi Başkumandanımız Yüce Atatürk,
Harbiye'ye katılıp emrinin 116'ncı yılını
bir kez daha kutluyoruz.

Kuru Harp Okulu, her zaman aldığımız
gibi bu gün de vatan ve millet sevgisiyle
yaşadık, ahlak ve bilimi rahleler edindik,
İste ve inkişafınca gönülden böyle, büyük
bir heyecanla Milli Ordunun zaferlerini gözet
alırken her bir şehit subayın yetiştirilme süreci
etmektedir.

Öz büyük eserini dediyim Türkiye Cumhuriyeti
miz yolları muhafazası olarak birleştiren
güvenini esle sürsünleriniz.

Mesnevi hususlarıyla, suresi ve minnetle
etmektedir.

Tekrar Sade olsun.

İsmail Kaya
Pazart 10 Nisan 2015
Mühürsüz
Kuru Harp Okulu Komutanı

16.03.2015 - TBMM BAŞKANI'NIN MİSAFİRİ İSPANYA SENATO
BAŞKANI VE HEYETİ



En nombre del Senado del Reino de España,
y como homenaje al Pache de la modern
y República de Turquía, ejemplo del honor
y valeroso pueblo turco.

Rui Faria - Escriba Mafur
Presidente del Senado de España
16 Marzo 2015

18.03.2015 - 18 MART ŞEHİTLER GÜNÜ ANMA TÖRENİ



Büyük Atatürk,
Bir bağımsızlık destanı olan "Çanakkale Zaferi"ni kutlamak
ve vatanımıza uğruna canlarını feda eden Aziz Şehitlerimize
anımak için huzurlayacağız.

Türk Milletinin makus talihini yerlediği tekerrür denizler
bir devletin saldırgan olarak dünyaya meydan okuduğu, dünyaya
karşı göğsünü siper eden Mehmetçik'in kahramanlık destanı
yaşadığı Çanakkale Savaşlarının 100. Yılına büyük bir coşkuyla
katılmaktayız.

Çanakkale Zaferi'nin 100. yılına, ebediye bir anıt
mirasına sahip çıkarak, sarılı birliğimizle aldığımız güç
ve azimle; dün olduğu gibi bugün ve gelecekte de vatan
sıkıntılarını ve vatanımızın belalarını bertaraf etmeye kararlı
tutuk fedakarlığı yapmaya hazırız.

Salvarızda tüm gazilerimize ve vatan topraklarını koru-
yanlarla sulayan Aziz Şehitlerimize rahmet ve minnetle yad
ediyoruz.

Ruhunuz sad olsun.

Mehmet Kılıçcıoğlu
Afyonkarahisar Valisi

100. YILINDA ÇANAKKALEDE ANZACLARDAN ESİNTİLER (*)



Prof. Dr. Seçil Karal Akgün (**)



Mitolojik ve tarihi birçok öykünün yıldızı Çanakkale Boğazı, Avrupa ve Asya kıtalarını birleştiren stratejik konumuyla en eski çağlardan beri ticaret yollarının geçidi, dünya ekonomisine egemen olmak isteyen devletlerin emeli olmuştur. İngiliz Albay Michael Hickey büyük araştırma ürünü olan *Gallipoli* isimli kitabında¹ bu yörede İ.Ö.1200 yılında yapılan Truva Savaşları'nın asıl nedenin Meneleus'un eşi Helen'in Paris tarafından kaçırılması değil, Çanakkale'den geçerek Karadeniz'de ticaret yapabilmek olduğunu yazarak Boğaz'ın önemini bir kez daha vurgulamıştır. Kaldı ki Doğu'ya - Batı'ya türlü uygarlıklar çeşitli düşünce akımları da bu boğazdan taşınmıştır. Osmanlılara Avrupa'ya geçiş yolunu açarak Doğu Sorunu'nun kaynağı olan Çanakkale Boğazı dünya ülkelerinin bloklara ayrılmasında da ciddi bir pay sahibidir.

Yine Çanakkale Boğazı, emperyalist ülkelerin çıkarları için yaptıkları Birinci Dünya Savaşında uğradığı saldırılarla tarihin en dramatik sayfalarından birine sahne olmuştur. 100. yılını anmakta olduğumuz muharebeler sırasında bu boğaz Osmanlı başkenti İstanbul'u korumayı üstlenirken hem dört kıtayı, hem de gücü, tekniği, akıllı, duyguları ve insanlığı yüz yüze getirdi. Çanakkale muharebelerinden sonra dünya tarihi farklı gelişti. Dünya burada yurdunu savunan Türk askerinin ateş altında bile insanlığından kopmayışına tanık olurken İngiltere'nin sömürgesi Avustralya ve Yeni Zelanda'dan getirilen Anzaclar da Mehmetçikler gibi yayılmacı emeller uğruna çarpıştıklarını ilk kez kavrayarak ulus bilince ulaştılar, ulusal kimliklerini buldular. Okuyacağınız yazıda Çanakkale muharebelerinin siyasal, stratejik,

(*) Bu yazı; Teori Dergisinin Mart 2015 tarihli, 302. sayısı S.15-22'de yayımlanmıştır.

(**) Anıtkabir Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

¹ Michael Hickey, Gallipoli, London 1995, s. 20



askeri yönleri yerine dış kaynaklarda Türk askerleriyle Anzaklar arasında geçen çarpışmalar sırasında siperlerde gelişen dostluklarla insan ögesinin öne çıkarılması üzerinde durulacaktır.

Osmanlı Devletinin Dünya Savaşına Girişi

1914 Temmuzunun son günlerinde Avusturya ile Sırbistan arasında çıkan savaş dünya savaşına dönüşürken Osmanlı İmparatorluğu'nun İttifak Devletleri ile anlaşması ve 29 Ekim'de savaşa girmesi onun tarafsız kalmasını isteyen, ama bunun için destek olmaya da yanaşmayan İtilaf devletlerine kötü bir sürpriz oldu. Aslında Osmanlı İttifak Blokuna biraz da itilmişti. Şöyle ki, Trablusgarp yenilgisi üzerine Osmanlı Hükümeti yalnızlığını olduğu kadar ordu ve donanmasında ciddi düzenlemeler yapması gerektiğini kavrayarak İngiltere, Fransa ve Almanya'dan destek isteyip uzmanlar getirtmişti. Bu yaklaşmanın da etkisiyle Büyük savaş başlarken yalnızlıktan kurtulmak isteyen hükümetin Maliye Nazırı Cavit Bey İngiltere, Bahriye Nazırı Cemal Paşa Fransa ile anlaşma ortamı aramış, olumlu sonuç alınamayınca Osmanlı, Alman yanlısı olan Sadrazam Sait Halim, Harbiye Nazırı Enver ve Dahiliye Nazırı Talat Paşaların isteğiyle Almanya ile anlaşmıştı. Bu anlaşmaya karşın Osmanlı savaşa yansızlığını sürdürürken beklenmeyen bir olay Bab-ı Âli'nin tarafsızlığının sonunu getirdi: Osmanlı donanmasını yenileyip bahriyelileri eğitmekte olan İngiliz Amiral Arthur Limpus'un önerisiyle deniz kuvvetlerini güçlendirmek üzere İngiltere'ye iki zırhlı sipariş verilmişken İngiliz hükümetinin parasını halkın özverili bir kampanya

ile topladığı, hatta Sultan Osman ve Reşadiye adlarını koyduğu gemileri teslim etmekten vazgeçip Kraliyet donanmasına katması, büyük tepki doğurmuştu. İttihatçıları savaşa çekmek isteyen Kaiser'in önerisi üzerine İngilizlerin Akdeniz'de kovaladığı iki Alman zırhlısı Goben ve Breslau'un İngiliz gemilerinin yerini almak üzere sözde bir işleme Türklere satılması kararlaştırılınca gemiler 11 Ağustos'ta Çanakkale'den geçirildiler.² Gemilerin kumandanı Amiral Wilhelm Souchon ve Alman mürettebatı değiştirilmeden adlarının Yavuz ve Midilli yapılarak Türk gemisi sayılmaları ve 27 Eylül'de de Osmanlı Hükümetinin Boğazları kapatması İtilaf Blokuna büyük bir şok yaşattı. Bu gelişmelerin ilkiyle Osmanlı donanması Souchon'un komutasına verilirken beklenemedik bir şekilde iki güçlü gemiye sahip olmuştu. İkincisiyse Avrupa ile Rusya'nın bağlantısını kopardığı için İngiltere ve Fransa Rusya'dan gerekleri olan tahıl ve petrolü alamazken Rusya da hem ürününün gelirinden, hem de onlardan sağlayacağı silah ve cephaneden yoksun kalmıştı.³

Öte yandan, Limpus'un ekibiyle 9 Eylül'de Başkentten ayrılmasıyla doğan boşluk, Osmanlıya savaşta yardım sözü veren Almanya'nın hemen trenle İstanbul'a gönderdiği 3800 teknisyen ve denizcinin Türk gemilerinin bakım ve onarım işlerini üstlenmeleriyle doldurulmuştu. Bu durumda Osmanlı'nın savaşa katılmasına Alman Elçisi Baron von Wangenheim kadar istekli olan Enver Paşa'nın Souchon'a verdiği emirle Yavuz ve Midilli Karadenize geçerek 27 Ekim sabahı Odessa ve Sivastopol limanlarını topa tuttular. Rusya'nın büyük kayıplar verdiği bu baskını Osmanlıya karşı yaptığı savaş duyurusu izledi.⁴



² Michael Hickey, a.g.e. s. 25

³ E. Keble Chatterton, Dardanelles Dilemma, London 1935 s. 37-41, 63

⁴ Ibid. s. 43-44

100. YILINDA ÇANAKKALEDE ANZAÇLARDAN ESİNTİLER (*)



Seferberliğini tamamlamadan böylece savaşa giren Osmanlı Devleti'nin olanaksızlıkları yöneticilerinin dar görüşleriyle birleşince İttifak planlarına göre savaşmak zorunda kaldı. Bu durumda Osmanlı orduları topraklarından İtilaf baskısının biran önce azalmasını isterken Asya ve Afrika Müslümanlarının savaş başında cihat çağrısı yapan Halife'ye karşı savaşmayacaklarını düşünen İttifak devletleri tarafından Kafkaslarda ve Kuzey Afrika'da çarpışmaya yönlendirildi.

Çanakkale Cephesinin Açılması

Kanal cephesinin açılması İngiltere ile Fransa'nın sömürgeleriyle bağlantılarını kesmiş ve İngiltere'nin en büyük sömürgesi Hindistan'ın yolunu tehlikeye atmıştı. Bu yolun güvenliği için Türklerin dikkatini başka bir yöne çekmek gerektiğini düşünen İngiltere Deniz Bakanı Winston Churchill, bu doğrultuda hazırladığı savaş planıyla Çanakkale muharebelerinin mimarı oldu. Churchill'in amacı Çanakkale Boğazı'nın zorlayarak İstanbul'u tehlikeye düşürmek, Türklerin dikkatlerini ve gücünü bu stratejik noktaya çekerek Süveyş Kanalı'nı kapayan Mısır hareketinden vazgeçirmekti. İtilaf donanmasının Çanakkaleyi geçerek ülkenin siyasi, askeri ve endüstriyel merkezi de olan İstanbul'a girmesi Osmanlı'nın savaştan çekilmesini sağlayacak Boğazlar ele geçirilince,

savaş dışı kalmayı başarmış Bulgaristan da İtilaf Bloku'nda savaşa katılacak, böylece yeni ve stratejik bir müttefik kazanılacaktı.⁵

Churchill'le savaş başlayınca Çanakkale'yi ablukaya alan Akdeniz Filosu Komutanı Amiral Sir Sackville Carden'in deniz saldırısıyla başarılı olacağını öne sürdükleri bu projeyi kara hareketinin da kaçınılmaz olduğunu düşünen Dış İşleri Bakanı Sir Edward Grey, Savaş Bakanı Kitchner ve yetkililerin birçoğu desteklemiyordu. Ancak, Boğazlarda kendisi de söz sahibi olmak isteyen Fransa ve Kafkaslarda üzerine binen yükün biran önce başka yöne çekilmesini isteyen Rusya bu projeyi gemileriyle desteklemeye söz verince, 13 Ocak 1915 günü toplanan İngiltere Harp Konseyi Şubat ayında Çanakkale boğazına girilip Gelibolu yarımadasının topa tutularak ele geçirilmesini kararlaştırdı.⁶

Bağlaşık filosu 19 Şubat günü Anadolu ve Rumeli yakalarını topa tutarak ilerlemeye başlayınca İtilaf ülkelerinin halkları, ilk başarıların da coşkusuyla zaferin çok yakın olduğuna inanmıştı. kazanılacağından çok emindi. O kadar ki, bu güven, Okyanus'un öbür kıyısını bile etkiledi: Bağlaşıkları beslemekte olan Amerika'da Rusya'nın buğdayını yeniden ihraç edebileceği düşüncesiyle buğday fiyatları düşmeye başladı.⁷ Bu güvenle birkaç gün sonra İngiltere, Fransa Rusya, Osmanlı topraklarını kağıt üzerinde paylaşacakları dört gizli antlaşmanın ilki olan İstanbul Anlaşmasını imzaladı.⁸ Bu anlaşmayla Rusya İstanbul üzerinde

⁵ George H. Cassar, Çanakkale ve Fransızlar, İst. 1974, s. 79-80

⁶ E. Keble Chatterton, a.g.e. s. 64-66

⁷ Alan Moorehead, Gallipoli, London, 1956 s. 71

⁸ Yuluğ Tekin Kurat, Osmanlı İmparatorluğu'nun Paylaşılması, Ank. 1976, s. 11





egemenliğini garantileyince Dışişleri Bakanı Sazanof, bir yandan bu kentte yakında Rus bayrağının dalgalanacağını duyururken bir yandan da öncelikle İstanbul'un hangi mahallelerinin işgal edileceğini saptamaya başladı. Bu haberler üzerine Papa, Vatikan'dan seslenerek İstanbul'da Ortodoks sedasına razı olamayacağını duyurdu. Kent alındığında Katolik ayini yapılmasını istedi. Öte yandan yüzlerce azınlık, filonun görkemli girişini daha iyi izleyebilmek için boğaza bakan evlerin balkonlarını bir an önce kiralama yarışına girdi.

O günlerde daha neler olmadı ki? Panik içindeki İttihatçı hükümet, teslim etmektense yakmak daha iyidir diyerek Aya Sofya'ya benzin bidonları doldururken Osmanlı devlet arşivleri ve bankalardaki altınlar Eskişehir'e taşındı. Bazı çok değerli sanat eserlerininse tahrib olmalarını önlemek için gömülmeleri kararlaştırıldı. Sirekeci'de ve Haydarpaşa garında biri Hanedan üyelerini Anadolu'ya öbürü de Alman ve Avusturya diplomatlarını Avrupa'ya götürmek üzere iki tren hazır bekletilmekteydi. Hatta Alman Büyükelçisi Wangenheim, sefaretin bazı değerli eşyalarını Amerika Büyükelçisi Morgenthau'ya saklaması için emanet etmişti.⁹

Planın son hamlesi yakınlaştıkça kendi çıkarlarını garantileyemeyi öne alan İngiltere, Dedeoğlu'nda gizli bir görüşmeye davet ettiği İttihat Terakki heyetine Osmanlı savaştan çekmesi karşılığında 4 milyon sterling rüşvet önerdi. Ancak, İstanbul'un Türklerde kalması garantisini verilemeyince anlaşma sağlanamadı.¹⁰ İşte Carden'in büyük saldırı için

planladığı 18 Mart gününe bu gergin ve heyecanlı hava içinde erişildi. Ne var ki, Carden, yoğun çalışmalardan ve gerginliklerden harekattan bir gün önce hastalanınca yerine **Amiral de Robeck** getirildi. 18 Mart günü kumanda ondaydı.

18 Mart sabahı çağdaş teknolojinin bütün olanaklarıyla hazırlanmış güçlü filo, gemilerin güvertelerinden çınlayan marşlarla Çanakkale Boğazında Marmara'ya doğru ilerleyip boğazın her iki yakasını da topa tutmaya başladı. Ama gergin günler, uzun bekleyiş, zahmetli hazırlıklardan sonra, güçlü saldırıya karşın, gözlemcilerin dünya tarihinde en muhteşem filo olarak tanımladıkları deniz gücü Çanakkale'yi geçemedi.

İngilizlerin savaş muhabiri olarak deniz ve kara hareketlerinde bulunan Alan Moorehead 18 Mart günü öğleden sonra boğazı saran yoğun ateş ve duman kitlesinin yalnız Türk kıyılarından yükselen ateşler olmadığını, şaşırtıcı biçimde öldürücü isabetler alan müttefik gemilerinden de geldiğinin anlaşıldığını, İnflexible'in alevler içinde kımıldarken Prince George'un küpeşeleri kırılmış olarak Suffren ile birlikte geri dönmeye çalıştıklarını, Agamemnon'un 25 dakikada 12 isabet aldığını Ocean, Irresistable ve bir mayına çarpan Bouvet'in iki dakikada 600 askeri ile boğazın dibine yollandığını yazmaktaydı. Yine bir mayına çarpan Gaullois ve zamanın en güçlü gemisi Queen Elizabeth de ağır yaralı olarak Boğazdan çıkmaya çalışırken Robeck akşama doğru kalanı kurtarabilmek ümidiyle müttefik filosuna geri dönme emrini

⁹ E. Keble Chatterton, a.g.e. s 74-75

¹⁰ George H. Cassar, a.g.e. , s. 247

100. YILINDA ÇANAKKALEDE ANZACLARDAN ESİNTİLER (*)



vermişti. Deniz hareketinin hiç de ummadıkları biçimde sonuçlanması üzerine ilgililer ve İtilaf yetkilileri duydukları hayal kırıklığını belirten sözler sıralamışlardı. Harekattan önce İngiliz ve Fransızlardan kentin oturulan kısımlarını topa tutmamalarının istenmesi için Washington'a telgraf çeken İstanbul'daki Amerika Büyükelçisi Henry Morgenthau duygularını "Şimdi inanması çok garip gelir ama o zamanlar herkesin düşüncesi Çanakkale'de İtilaf donanmasının mutlaka kazanacağı, İstanbul'un düşmesinin gün meselesi olduğuydu."¹¹ sözleriyle anlatmıştı. İngiltere filosu Kurmaylarından Roger Keyes ise o gün için notlarına "Sabahleyin, yenilmiş bir düşman karşısında olduğuma sarsılmaz inancım vardı. Öğleden sonra saat ikide Türklerin yenildiğini sanıyordum. Saat dörtte ise yenildiğimizi biliyordum. Gece yarısı, daha büyük bir güvenle, tamamen yenildiğimizden emindim" diye yazmıştı.

Kısacası, İtilaf kuvvetleri Çanakkale'yi yalnız gemileri değil, guruları da yaralanmış olarak terk ederken İngiliz gururuna vurulan bu büyük darbe anında bütün dünyada yankılandı. Alınan sonuç, kara hareketini gerekli görenleri doğrulamıştı. Baştan beri bunu kaçınılmaz gören Savaş Bakanı Kitchner'sa yapılan stratejik yanlışlığın giderilmesi için daha 12 Mart'ta "Donanma geçerse, İstanbul kendiliğinden düşecektir. Sen de o zaman bir çarpışmayı değil, bütün savaşı kazanmış olacaksın" diyerek General Ian Hamilton'u kara hareketi için görevlendirmiş, o da nazar değmesinden çekindiği için emrine verilen askeri gücün "İstanbul

Seferi Kuvvetleri" başlığını "Akdeniz Seferi Kuvvetleri"ne değiştirmişti.¹²

Bu kez hareketin başarılabacağına kesin gözle bakılan İngiltere'de halk, neredeyse bir duygu seli haline gelmişti. Adeta birbiriyle yarışarak gönüllü yazılanlar Çanakkale'ye gidecek tüm güçlerin kısa bir eğitim görmek üzere toplandığı Mısır'a gönderiliyordu. Gönüllüler arasındaki ünlü ve sevilen İngiliz şairi Rupert Brooke'un dizeleri, dudaktan dudağa tekrarlanmaktaydı:

"İnanılmayacak kadar güzel bir şey bu! Kaderimizin bize bu kadar yardımcı olacağını tasavvur edemezdim! Demek Hero Kulesi (Galata) 15lik toparımızın altında paramparça olacak. Demek deniz, top gümbürtüleriyle kana boyanıp leş gibi olacak. Demek Ayasofya'nın mozaiklerini, lokumlarını, halılarını yağmalayacağım. Demek ki bizler tarihte bir çağın dönüm noktasını yaratacağız. Oh, Tanrım! Hayatımda bu kadar mutlu olmamıştım. Hiç bu kadar tam bir mutluluk hissetmemiştim! Tamamen bir yöne akan bir ırmak gibi! Birden anladım ki, çocukluğumdan beri hayatımın tek arzusu İstanbul'a karşı askeri bir harekate katılmakmış"

"İşte şükürler olsun Tanrıya! Bizi uyardı! // Kavradı gençliğimizi, uykudan uyandırdı! // Borazanlar selam çalın büyük ölüye! // Ölürsen eğer, beni şöyle hatırlayın: // Uzak bir köşesinde yabancı ülkelerin // Sonsuza dek İngiltere kalacak bir avuç toprak bulunacak."¹³

Mısır'da İngiliz ve Fransız birlikleri, yabancı lejyonlar, Afrika'dan Zoave'ler, Hindistan'dan Gurkalar, Şihlar, Yahudiler, Rumlar, Yeni Zelandalı ve Avustralyalılardan, yani Anzaclardan oluşan yaklaşık 75 000 kişilik ordu toplanmıştı. Bu müthiş güce karşın Çanakkale toprakları, müttefiklere boğazın sularından daha pahalıya mal oldu. Kara hareketinin esas yükünüyse Türklerle Gelibolu'ya çıkarma yapan askerlerin çoğunluğu olan Anzaklar paylaştı.

Bağlaışkların Çanakkale dolaylarına çıkarma yapacakları anlaşılınca, Enver Paşa bu hareketin başına 1913 yılından beri Osmanlı kara ordusunu düzenlemek üzere İstanbul'da bulunan Alman Generali Liman von Sanders'ı getirdi. 24 Mart'ta Gelibolu'daki 5. Kolordu Komutanlığına atanan Liman von Sanders, İngiltere'nin Saros Körfezi'nin Bolayır kesimine çıkarma yapacağını düşünüyordu. Bu kaniyla Kaba Tepe'nin güneyine Albay Halil Sami'nin komutasındaki 9. Alayı, kuzeyine de Yarbay Mustafa Kemal komutasındaki 19. Alayı yerleştirmişti.¹⁴ Oysa planlan çıkarma kötü hava koşulları yüzünden ancak 25 Nisan sabahı gün doğuşuyla başlarken akıntıya kapılan çıkarma botlarının taşıdığı Anzac askerleri kayarak daha kuzeye itildiklerinden Kaba Tepe yerine Arıburnu'nun tepeleri ve ilerlemeye elverişsiz arazisi önlerinde şekilleniverince tasarlanan noktaya çıkamadıklarını anladılar. Ne var ki birkaç saat içinde sahile çıkan 8000 den fazla Anzac için artık geri dönüşü olamayacak bir hareket başlamıştı. Mısır'da aldıkları özlü savaş eğitimi daha çok siperlerden yapılacak çarpışmaya yönelik olduğundan beklemedikleri coğrafyayla karşılaşan Anzac askerleri büyük bir şaşkınlık yaşadılar. Bağlaışık komutanların büyük taktik, olaganüstü teknik ve stratejilerle planladığı kara hareketinde ancak santim santim

¹¹ Alan Moorehead, Çanakkale Geçilmez, İst. 1972 s. 89-92

¹² Ibid. s. 107

¹³ Ibid. s. 140

¹⁴ Alan Moorehead, Churchill and his World, London, 1960, s.45





ilerleyebileceklerini fark ettiler.¹⁵

Türklerin en büyük şansıyla Gelibolu sırtlarında emrindeki askerleriyle tatbikat yapmakta olan 19.cu alayın komutanı Yarbay Mustafa Kemal'in orda olması, çıkarma haberi, kendisine şafakla ulaştığında, emrindeki askerleri "Size ölmeyi emrediyorum. Bizler ölünceye kadar geçecek zaman içinde başka birlikler, başka komutanlar yerimizi alacaklardır" diyerek yurt savunmasına yönlendirmesi idi. Hickey, kitabında bu buyruğu ile Atatürk'ü değerlendirirken Mustafa Kemal'e değinirken "O zamana kadar adı duyulmamış bu genç Türk yarbayı, kendisi o anda bunun farkında değilse de yakın tarihin dönüm noktası olan muharebelerinden birini kazanmıştı"¹⁶ demektedir. Allan Morehead de o anı "İtilaf devletleri adına hareketin belki de en kötü rastlantılarından biri, bu deha sahibi küçük rütbeli Türk komutanının tam o anda tam o noktada bulunmasıydı. Çünkü aksi takdirde, Avustralyalı ve Yeni Zelandalılar, pekala o sabah Conkbayırını ele geçirebilirler ve savaşın kaderi orada, o anda belli olurdu"¹⁷ satırlarıyla anlatır. Onun buyruğuyla yerlerinden fırlayan erler, tüfek ateşi içine atılırken, Anzaklar şaşkın bir yenilgi yaşadılar.

Aslında Avustralyalı ve Yeni Zelandalılar ülkelerinde hiç harp geçirmemişlerdi. Kendilerine savaşı anlatan babaları, ataları olmamıştı. Bu deneyim onların kendilerini kanıtlamak, bir geleneğe o anda oracıkta başlamak gibi bir şeydi. Ama bu ilk savaş deneyimlerinde meçhul olmanın ağırlığını duymak özellikle yurtlarından çok uzakta oldukları

için morallerini kırarken¹⁸ onları farklı düşüncelere yönlendirecekti.

Çanakkalede Anzaklar

Çanakkale, yüzyıllardır Türk boğazıydı; Türk topraklarını koruyordu. Bu cepheye koşan binlerce subay, er ve gönüllü askerler, gitgide bunun daha çok bilincine vararak kanının son damlasına kadar kendi yurtları için savaştı.

Anzakların savaşıysa, onların İngiltere için özverisiydi. İngiltere anamızın size ihtiyacı var! çağrısı binlerce Avustralyalı ve Yeni Zelandalı'yı İngiliz emperyalizmine hizmet etmek üzere dünyanın tam öbür ucuna, Çanakkale'ye getirmişti.¹⁹ Avustralyalı tarihçi Charles W. Bean, bunu 'Avustralyalılar'ın kanı farklıydı... Temelde, İngiltere, İskoçya, İrlanda ve Galler'den gelenler, Britanya'dayken birbirlerinden ayrı olmalarına karşın bu büyük ve tenha kıtada kaynaşmış, gerek birbirleriyle gerekse yerlilerle evlilik bağlarıyla karışarak yeni bir ulus oluşturmaktaydılar... Kıtanın hangi kentinden olursa olsun hemen hepsinin fizik özellikleri ve aksanları da kendilerine özgü oluvermişti. Benzeri durum ancak Yeni Zelanda'da görülmekteydi... Ama bu kıtada doğmuş ve yetişmiş pek çok kimse için hiç ayak basmadıkları İngiltere, konuşurken "yuva" (home) olarak söz ettikleri *anavatandı*' diye anlatır.²⁰

Araştırmacı yazar Harvey Broadbentde Gallipoli-the fatal shore

¹⁵ Charles E. W. Bean, The Story of Anzac, Queensland, 1921, Vol I. s.252

¹⁶ Michael Hickey, a.g.e. s. 119

¹⁷ Alan Moorehead, a.g.e. s.178

¹⁸ Alan Moorehead, a.g.e. s. 170

¹⁹ Harvey Broadbent, , Boys Who Came Home- Recollections of Gallipoli, Victoria, 1990,s.9-11

²⁰ C.E.W. Bean, Official History of Australia in the War of 1914-1918,I, Sydney 1921. s.4



100. YILINDA ÇANAKKALEDE ANZACLARDAN ESİNTİLER (*)

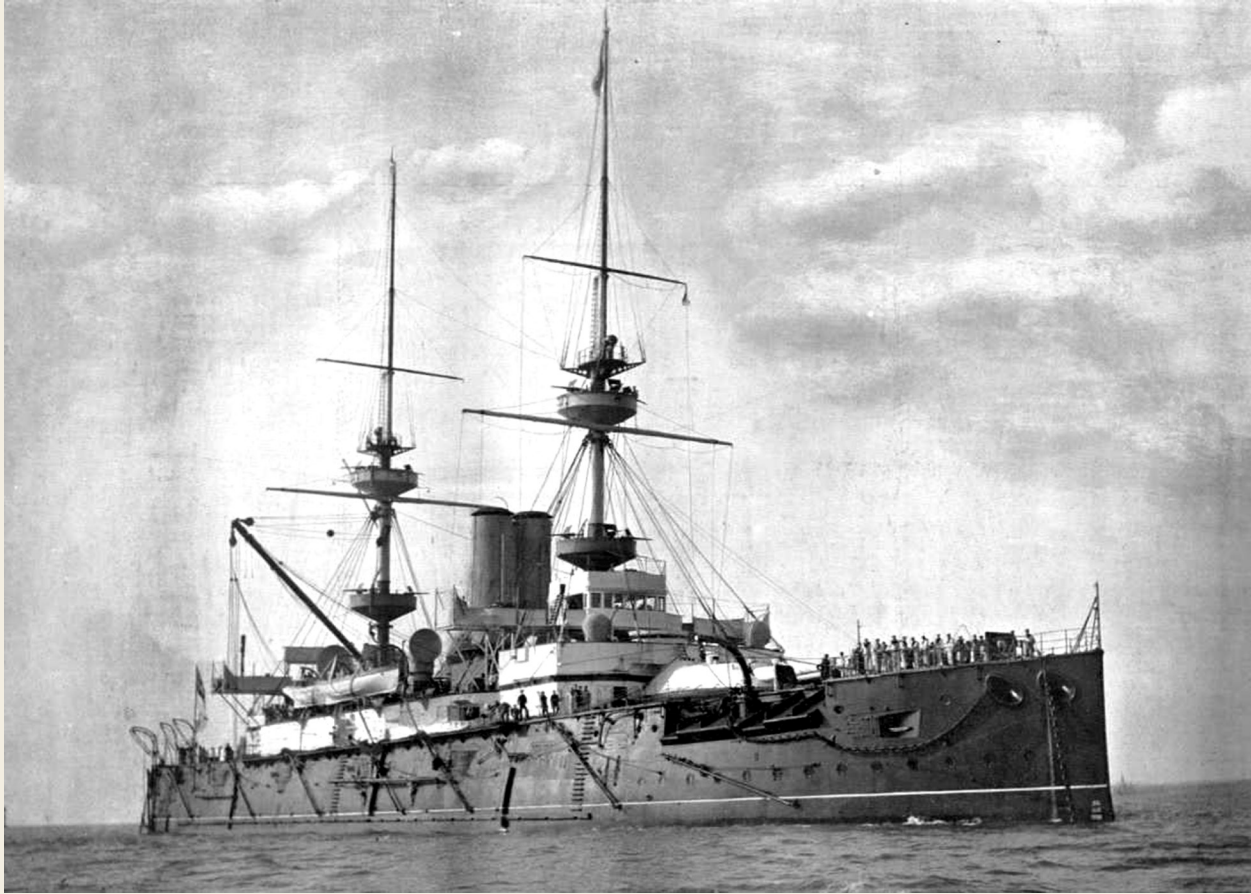
kitabında Avustralyalılar için Çanakkale'nin Türkler için olduğundan daha büyük bir destan olduğunu yazar.²¹ Bu yargı, Avustralyalıların ulusal tarihlerinin bu noktada başlamasıyla ilgilidir. Yeni Zelandalılar açısından da durum farklı değildir:

İngiltere'nin isteği üzerine Avustralya'da güçlü bir kampanya başlatılarak kısa zamanda Çanakkale'ye göndermek üzere çoğu sivil gönüllülerin oluşturduğu Australian Imperial Force (AIF) olarak anılan askeri birlik oluşturuldu. Bu birliği kurabilmek için yapılan çağrının daha çekici ve etkili olması için her yere "İngiltere'ye ve Avrupaya Bedava Seyahat" yazılı büyük afişler, "Sizin İçin Savaşmak Üzere Bir Erkek Gönderin" sözleriyle kadınlara seslenen duyurular asılmıştı. Sokaklar "Hunlar'ın Avustralya'yı istila ettiğini, çocuklarınızı ve sevdiğiniz kadınları tutsak aldıklarını düşünün. Bu çağırışı katılmayan her erkeğin ülkesine ve cephelerde can veren yoldaşlarına, ülkesine ve insanlığa ihanet etmekte olduğunu unutmayın. Ama bu siz değilsiniz! O halde, vicdanınızın sesini dinleyin, hemen Gelibolu'ya doğru yelken açın"²² gibi halkı psikolojik baskı altında bırakan ve güçlü bir kamu oyu yaratan bildirilerden geçilmiyordu. Bu taktikler gerçekten etkili oldu. O kadar ki, danslı toplantılarda genç kızlar, kavalyelerini ancak gönüllü yazılan delikanlılardan seçiyorlardı. Gönüllülere katılanların çoğu, 18-20 yaş arası delikanlılardı. Yaşı daha küçük olan bir çok gençse, türlü kandırmacalarla kendilerini orduya kabul ettirmeye çalışıyordu. Ian

Hamilton, bu gençlere "Çocuk gözlü Gladiyatörler" diyordu. Özürlü olanlarsa sosyal dışlamayla uğramamaları için durumlarını belirten özel rozetler dağıtılıyordu.²³ İngiltere de her askere günde 6 şiling şiling (İngiliz sömürgelerinin poundun 1/20'si olan para birimi) ödeyerek her birinin arkasında olduğunu hissettirmekten geri kalmamıştı.²⁴ Yeni Zelandalıların İngiltere ile yapılmış anlaşma gereği yurt içinde eğitilmiş ve her an İngiltere hizmetine gönderebileceği yerel halkı Maorileri de içeren 30,000 kişilik kayıtlı asker gücü ve bu sayıyı aşan yedekleri vardı.

Bu büyük güç General William Bridges ve General Alexander Godley'in komutasında önce Kahire, sonra Çanakkale'ye gitmek üzere yola çıkarıldığında Avustralyalı ve Yeni Zelandalı askerlerin gözardı ettiği çarpışacakları toprakların çarpışmaların kendilerine yabancılığıydı. Ama ilk kez Çanakkale'de aynı ülkü çerçevesinde birleşip Anzaklar olarak birlikte hareket ederken bu uzak diyardaki çarpışmalar sırasında kendilerine: Ne için? Kim için? sorularını sormaya başlamaları, onları ulus bilincine ve ulusal devletlerine yönlendirdi. Ve sanki aralarında sessiz bir sözleşme varmış gibi Türkler de aynı çarpışmalarda kendi ulusal bilinçlerini keşfederek Çanakkale'de Osmanlı ümmeti yerine, Türk ulusu için çarpıştılar.

İki tarafın kaynaklarında da gözlenen, birbiri hakkında hiçbir bilgi sahibi olmayan insanların çarpışmalar sırasındaki ateşkeslerde siperden sipere çok köklü dostluk ve anlayış geliştirdiği, birbirlerini



²¹ Harvey, Broadbent, Gallipoli, The fatal shore, Michael Joseph yay. 2010

²² Harvey, Broadbent, Boys Who Came Home- Recollections of Gallipoli, s.13-14

²³ Michael Hickey, a.g.e. s. 54-57

²⁴ Harvey, Broadbent, a.g.e. s.10





tanındıkça, aradaki düşmanlığın sanki kaybolduğudur. Haftalar geçtikçe oluşan yakınlıkla Anzaclar çarpışmalara Osmanlı Devletine ve Türklere karşı değil, Alman emperyalizmine karşı bir savaşıncasına bakar oldular. Türklerse, çarpıştıkları düşmandan hep *İngilizler* diye söz etti. *Düşman* ve *Anzac* sözleri hiç örtüşmedi. Dahası, yenilen de İngilizler oldu. Biri toprakları için savaşan Türklere öbürü sürekli kendilerine orada ne aradıklarını soran ve çarpışmaları kaybeden ama ulusal bilinçlerini kazanarak topraklarına dönecek olan Anzaclar. Birbirlerini öldürmekle görevli bu insanlarda karşılıklı uyanan saygı duyguları, kısa süreli ateşkeslerde pekişen dostluklar, siperlerden karşılıklı sigara-konserve-lokum-üzüm yardımlaşmaları, Türk siperlerinden İngilizlere fırlatılan "Et istemez, süt atsanıza" notları Çanakkale'yi çok özel yapan etkenler oldu. Anzacların anılarına düşülen notlarsa, savaştan doğan dostluğu tam anlamıyla dünyanın öbür ucuna taşıdı.

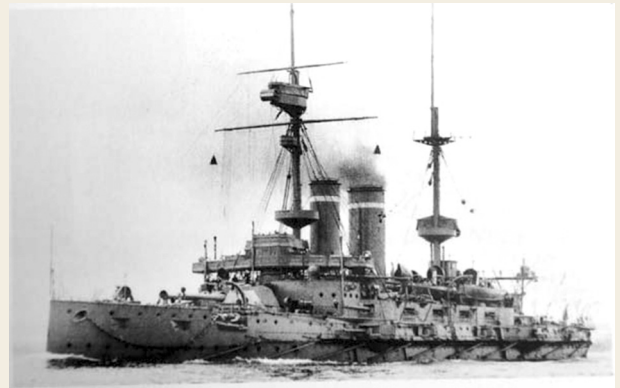
Çarpışmaların yoğunluğuna karşın, Anzakların tuttıkları notların hemen hepsinde cephede gelişen olaganüstü dostlukların altı çizildi. Çarpışmalar boyunca Türk hatlarından Anzac siperlerine hiç zarar görmeden kimi zaman ölü veya yaralıları, kimi zaman damacanalarla su taşıyan, bu ara ateş edilmeyen Simpsonla eşiği Anzaklar için efsaneleşti.²⁵

İngiliz subaylar Anzacları kendilerine verilen gaz maskelerini takmadıkları için sorguladıklarında onların "Niye takalım ki? Türklere gaz

kullanmazlar. Onlar temiz, mert savaşçılardır" demeleri, veya her iki tarafın askerlerinin de yıkadıkları çamaşırlarını kurutmak için etraftaki çalılara bu işi yaparken ateş edilmeyeceklerinden emin olmanın rahatlığıyla asabildikleri; hatta Türk askerler zaman zaman hava almak için siperlerden çıkıp dolaşırken kendi askerlerini hayretler içinde ateş etmediklerinden dolayı sorgulayan İngiliz subaylara Anzaclar'ın "Niye ateş edelim ki? Bize zararları dokunmuyor" yanıtını vermeleri de Anzaclar'ın anıları arasında yer almıştır. Çanakkale'de çarpışmış bir subaysa, anılarında savaşın kendileri için en önemli sonucunu şöyle vurgulamıştır: "Artık bütün Anzaclar arasında Türklere karşı duyulan o derin nefret kaybolup gitmişti. Düşmanı bizzat kendileri tanımış, görmüşlerdi. Türklere, artık bir propaganda şekli olmaktan çıkmıştı. Düşmanları olan Türklere hiç de yüreksiz, meczup, ya da canavar insanlar değillerdi. Basbayağı normal insanlardı. Üstelik çok cesur ve kahramanlardı".²⁶

Yaz sıcaklığında geçen çarpışmalar sırasında vurulanların cesetleri kokmaya başladıkça bir çok kez her iki tarafın da anlaşarak ölümlerini gömebilmeleri için ateş kestikleri de anılarda yer alan ilginç olaylardandır. Birçok ünlü yapıta imza koyan İngiliz Yüzbaşı Aubrey Herbert ise savaş alanında şehit düşen yaklaşık 4000 Türkün gömülüşü sırasında yaşadıklarını şöyle anlatmaktadır: "Saat 4'te Türklere beyaz bayrakla bana gelerek gömme olayına kumanda etmemi istediler. Ateşi dururdum. Gelen temsilcilerle el sıkıştıktan sonra ölüleri gömmeye başladılar. Korkunç işlem bittikten tekrar gelip daha kıymetli olduğum için ateşi benim başlatmamı istediler. Yine el sıkıştık, sonra onlara "Belki beni yarın vurursunuz" dedim "Allah Korusun" yanıtını verdiler. Bana "Güle güle gidin, yine buyurun" gibi sözler sarf ettiler. Onlara siperlerine dönmelerini ve yirmi dakika sonra ateş etmeye başlayabileceklerini söylediğimde, beni askerce selamlayarak geri döndüler. Böyle bir olay dünyanın hiçbir yerinde olamaz".²⁷

İşte bir çok başka örneklerle zenginleştirilebilecek bu olaylar, Çanakkale muharebelerini benzersiz yapmış, hiçbir savaşta görülmemiş bir kimlik kazandırmıştır. Askeri hareket, burada duygusal bir olaya dönüşmüştür. Anzalara göre Çanakkale, Türklerin yalnız kahramanlığını değil, insanlığını da dünyaya duyurmuştur. Türklere açısından da bu yargılar, farklı değildir. Çanakkale ile ilgili pek çok yapıtta Anzaclarla Türklere arasındaki duygusal olaylar, hiçbir düşmanca



²⁵ İbid. s. 76

²⁶ Alan Moorehead a.g.e. s. 245-245

²⁷ Harvey Broadbent, a.g.e. s. 77-78



100. YILINDA ÇANAKKALEDE ANZACLARDAN ESİNTİLER (*)

anı yer almamıştır ve İtilaf Blokuna düşledikleri kolay başarıyı getirmeyen, Kitchner'in bizzat Gelibolu'ya gelip durumu gözledikten sonra verdiği çekilme emriyle de 1915 Aralık ayında sonbulan Çanakkale çarpışmaları, dünya askeri tarihinde eşi görülmemiş bir muharebe olarak anılmaya hak kazanmıştır.

Nitekim, Çanakkalenin unutulmaz komutanı Mustafa Kemal de, buradaki çarpışmalar sırasında AnzACLAR'ın kahramanlıklarına ve mertçe çarpışmalarına, Mehmetçikle arada kurulan dostluklara bizzat tanık olmuştur. Bu nedendir ki, savaş bittikten sonra bu uzak diyarda yitirdikleri evlatlarının cenazelerini ülkelerine götürmek isteyen ailelere o eşsiz mesajını göndermiştir. Aslında, Büyük Savaşın bitiminde Avustralya ve Yeni Zelandalılar, şehitleriyle çok ilgilendiler. Hatta kurtuluş savaşı dolayısıyla mezarlıkları gereğince düzenlenemediğinden Avustralya'da ölülerin geri götürülmesi için bir kamu oyu oluşmuştu. Cumhuriyetin duyurulmasından sonra Atatürk, bu sorunu neredeyse yeni devlete bir güven sorunu olarak ele almış ve savaş sonrasının ivedi sorunları giderilince mezarlıkları düzenletmiş,²⁸ iki ülkenin temsilcilerinin yapıları görmek üzere davet edildiği anma gününde İçişleri Bakanı Şükrü Bey'in (Kaya) ağzından Çanakkale'de can verenlerin ailelerine aşağıdaki seslenişine Avustralya ve Yeni Zelanda'nın birçok kentinde yapılan Gallipoli-Gelibolu abidelerinin hepsinde yer verilmiştir:

Bu memleketin toprakları üzerinde kanlarını döken kahramanlar! Burada dost bir vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükun içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yanyana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz! Evlatlarınızı bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim de evlatlarımız olmuşlardır!

İşte özetlenen nedenlerle İtilaf Blokuna düşlenen kolay başarıyı getirmeyen Çanakkale çarpışmaları askeri tarihte eşi görülmemiş bir muharebe olarak anılmaya hak kazanmıştır.

Yıllardır her 25 Nisan günü binlerce kilometre öteden ailelerinin mezarlarını ziyarete gelen Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılar Türkiye Cumhuriyeti'nin ev sahipliğinde Çanakkale'de emperyalizme kurban ettikleri canları anıyorlar. Ne yazık ki aynı emperyalist emeller uğruna binlerce can veren ülkemizde yaşadığımız günlerde Türk ulusunu sömürgecilerin çizmeleri altında çiğnenmekten kurtararak bağımsızlığına kavuşturan Atatürk'ü ve açtığı barış ve aydınlık yolunu karartma kampanyası sürdürülmektedir. Bu kampanyanın bir sayfası da Çanakkale'ye ayrılmıştır. Atatürk'ün kendine ün yapabilmek için Çanakkalede onbinlerce cana kıydığı, özellikle yüksek öğrenim görmüş kitlenin askere alındığı, yine özellikle tıbbiyeden cepheye sevk edilen birinci sınıf öğrencilerinin şehit düştükleri, 1921 yılında tıbbiyenin mezun vermediği söylenmektedir. Bu iddialar Atatürk'ün Çanakkale cephesine Liman von Sanders'in komutası altında bir yarbay olarak katıldığını göz ardı eden; mezun vermediği öne sürülen yılda Tıbbiyenin 122 mezun verdiğini görmek istemeyen, zaten gönüllü



olarak Çanakkaleye giden Tıbbiye öğrencilerinin ve doktorların cephede çok gerekli olan sağlık hizmeti için ancak hastanelerde ve sıhhiye çadırlarında görev yaptıklarını, bunu kanıtlayan anı yüzüklerini yaşamları süresince parmaklarında kıvançla taşıdıklarını bilmezlikten gelenlerin boş lafıdır. Çanakkaledeki çarpışmalarda Mustafa Kemal başta olmak üzere cansiperane çarpışan bütün komutanların, subayların ve erlerin deha ve gayretlerini göz ardı ederek muharebelerin sadece iman gücü ile, takdiri ilahiyle kazanıldığını söylerken aslında laik Türkiye Cumhuriyetine meydan okumaya çalışan karanlık güçlerin boşuna çabalardır. Kara ses ne yaparsa yapsın, her yıl ülkemizde coşkuyla kutlanan Çanakkale günleri, dünyanın öbür ucunda 25 Nisanda yapılan "Anzac Day" Boğazın girişindeki görkemli abide Atatürk'ün unutulmaz mesajı ve O'nun *Yurtta Sulh Cihanda Sulh* ilkesi, Çanakkale'de gelişen dostluklara olduğu kadar Türkün ulusal bütünlüğüne de hiçbir maksatlı girişimin asla gölge düşüremeyeceğini hatırlatacaktır.

²⁸ Mete Tunçoku,, Çanakkale, Buzdağının Altı, Ank. 2002, s. 118-119





Prof. Dr. Birsen GÖKÇE (*)

Cumhuriyetimizin eğitim ve kültürel alandaki sorumluluğunu omuzlarında taşıyan Hasan Âli YÜCEL'e ait anı ve düşüncelerimi neden yazma gereğini hissettim? Bu sorunun yanıtını aşağıdaki satırlarda bulacaksınız. Geçenlerde, yıllardır biriktirdiğim ve fırsat buldukça her satırını beğeni ile okuduğum "Bütün Dünya" dergilerinden birinin sayfalarının çeviriyordum.

Yazar Konur ERTOP'un "Aydınlanma Meşalesi" başlıklı yazısında Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen aydınlanma devrimi öncüsü Atatürk'ün, aydınlanma düşüncelerimi benimseyen layıkıyla kavrayan ve kurumlaştıran HASAN ÂLİ YÜCEL'in, MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'le tanışmasını ve ana hatlarıyla kısa yaşam öyküsünü okudum. Sayfayı çevirince ERTOP'un "İyi Yurttaş Olmaya Çalışmak İyi İnsan Olmanın En Doğru Yolu" başlıklı yazısı da dikkatimi çekti. Okudukça fakülte'deki öğrencilik günlerimi ve H.Â. YÜCEL'i anımsadım.

Heybetli görüntüsüyle ve hayranlıkla dinlediğim H.Â. YÜCEL gözlerimin önünde canlandı. Kütüphanemin en baş sıralarında bir kitabının olduğunu düşünerek kütüphaneme gittim ve ilk sıralarda sakladığım kitaplar arasında "İyi Vatandaş İyi İnsan" kitabını buldum." TC İŞ BANKASI kültür yayınları arasında 1956'da Türk Tarih Kurumu basımevinde basılmıştı. Sararmış yapraklardan oluşan 286 sayfalık yıpranmış bir kitabın ön sayfalarındaki yazı; "Birsen hanım kızımıza Kitabın adı dileğiyle 27 Mart 1957 YÜCEL beni çok duygulandırdı. Bir an altmış yıl önce yaşadığım o günleri anımsadım. Yazmak ve duygularımı paylaşmak istedim.

Felsefe-Sosyoloji dersleriyle lise son sınıfta tanışmıştım. O güne kadar doktor olma hevesiyle büyütülmüştüm. Ancak üniversite kapısında hedefim değişmişti sosyoloji okumak istiyordum. O günlerde "sosyoloji" felsefe bölümleri içinde bir ders olarak okutuluyordu. Ve ben sonuçta DTCF, Felsefe bölümüne kaydımı yaptırarak bölümün öğrencisi olmuştum. O zamanki yönetmelik gereği ilk iki yıl bölümün yedi dersini almak ve ikinci yıl sonunda her dersin sınavına girip başarma zorunluluğu vardı. Bu süreç ayrıca bölümde planlanan seminerlere devamı da öngörüyordu. Her cumartesi, sabahları başlayan seminerler akşama kadar devam ederdi. Bir cumartesi sabahı bölümde olağanüstü bir telaş vardı.

Önceki Maarif Vekili HASAN ÂLİ YÜCEL o günkü seminere katılacaktı. Fakültenin en üst koridorundaki bölüm kütüphanesinde bütün bölüm hocaları, asistanları ve öğrencileriyle bekliyorduk. Toplam sayımız otuz civarındaydı. Bölümdeki öğrenci sayısı öğretim kadrosuyla hemen hemen eşdeğerti. Böyle bir ortamda MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ün başlattığı bağımsızlık politikasının eğitim ve kültür alanındaki öncülerinden ve uygulayıcılarından bir devlet büyüğü ile

küçük bir salonu paylaşacak ve bize anlatacaklarını dinleyecektik. Televizyonun olmadığı tek tük gazetesinin olduğu bir dönemde böyle bir olayın, bir üniversite öğrencisi için heyecan yaratması çok doğaldı. Anımsadığım kadarıyla H.Â. YÜCEL, o dönem beş altı kez seminerlerimize katıldı. Hem kendi konuştu hem de bizleri konuşturdu, sorularımızı yanıtladı. Bunca yıl sonra kendisini vakur ve heybetli görünüşüyle saygıdeğer ve o günkü ifadeyle mütefekkir bir devlet adamı olarak hatırlamaktayım.

Cumhuriyetin kurucusu ve aydınlanma felsefesinin öncüsü MUSTAFA KEMAL ATATÜRK 1923'te İzmir Erkek Muallim Mektebinde karşılaştığı bu genç öğretmenin görüşlerinden çok etkilenmiş, 1930 yılında ikinci kez karşılaşınca kendisini hatırlamış ve bu kez üç ay süren yurt gezisine katılmasını istemiştir. Özellikle bu süreçte H.Â. Lİ YÜCEL'i tanıdıkça aydınlatıcı görüşlerini takdirle karşılamıştır. ATATÜRK her zamanki alışkanlığıyla bu gezi sırasında da çevresindekilere yine bir soru yöneltmiş ve soruyu en son H. Â. Lİ YÜCEL yanıtlamış.

Soru: Türk milleti ne zaman kendisini kurtulmuş sayabilir?

Yanıt: Paşam Türk milleti ne zaman kurtarıcı arama ihtiyacını duymayacak hale gelirse o zaman kurtulmuş olur.

H. Â. Lİ YÜCEL'e göre "kurtarıcı" kişiler değil, akla ve bilime dayanan ilkeler, düşünceler, görüşler bu temellere dayandırılan eylemlerdir."

Bu olaydan beş yıl sonra 1935'te H.Â. YÜCEL milletvekili seçilmiştir. Yücel Atatürk'ün ölümünde TBMM adına cenazeyi taşımak için seçilmiş 12 milletvekili arasında yer almıştır.

Atamızın kayından sonra kurulan hükümette Maarif Vekili (Milli Eğitim Bakanı) olmuştur. Bakanlık döneminde M. KEMAL ATATÜRK'ün başlattığı devrim niteliğindeki aydınlanmacı görüşler eğitim programlarında yer almış ve Cumhuriyet eğitiminin öğretim programlarına yansımaları gerçekleşmiştir.

Tarihimizdeki ilk maarif şurasını 1939'da bakanlığı sırasında H.Â. YÜCEL toplamış, 1940'ta da Köy Enstitüleri kurulmuş, dünya klasikleri Türkçeye çevrilmiş, İnönü ve İslam Ansiklopedileri çıkartılmıştır. Böylesine olağanüstü bir kişiyle aynı odada bulunmuş olmak görüşlerini ve deneyimlerini dinlemek dönemin kısıtlı olanakları içinde olan biz öğrenciler için dünyamıza dünyalar katan unutulmayacak günlerdi. Geçmişimde böyle bir yaşantıya sahip olduğum için bir kez daha çok mutlu olduğumu hissettim.

Bütün Dünya dergisinin sayfalarını çevirdikçe ve Konur ERTOP ve H.Â. Lİ YÜCEL'in kızı CANAN YÜCEL ERONAT'ın yazılarını okudukça bu kez bütün benliğimi saran başka bir heyecan seline kapıldım. Gerek kendi yaşamımda ulaşmaya çalıştığım gerekse hocalığım boyunca gençlere aşlamak istediğim amaçlarımın H.Â. Lİ YÜCEL'in İyi Vatandaş

(*) Sosyoloji Profesörü



CUMHURİYET DÖNEMİ AYDINLANMA ÖNCÜLERİNDEN HASAN ÂLİ YÜCEL'E AİT BİR ANI



İyi İnsan kitabından öğrendiklerim olduğunun bilincine vardım. Evet, emekli oluşumdan on yıl sonra üniversite öğrencisiyken aldığım ve satırlarını çizerek okuduğum sararmış yapraklar bana yaşam felsefemin kaynağını sergiliyordu. Kitaba göz attıkça yıllarca kürsülerde Türkiye'nin toplumsal yapısını anlatmaya çalışan bir hoca olarak öğrencilerimle paylaştığım düşünce yapısının bu kitaptan kaynaklandığını gördüm. H. Â. YÜCEL'in **İyi Vatandaş İyi İnsan** olma yolundaki öğretisiyle bütünleşen aydınlanma felsefesi çerçevesinde, gelişmeye destek veren temel taşları oluşturmuştu.

Kitap, en eski üç ahlakçı öğretileriyle Konfüçyüs ve Sokrates ile ahlak felsefesini tanıtan Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'ı başka bir anlatımla semavi dinleri Hazreti Musa, Hazreti İsa ve Peygamberimiz Hazreti Muhammed'in öğretisiyle bütünleştiren ve kendimizi anlamaya yardımcı olan dünya görüşüne sahip olmamıza olanak veren bir bölümle başlamıştır. Daha sonra **aile ,okul, meslek çevresini milletin** devletin ve insanlığın ne olduğunu anlatan bölümlerle sosyolojinin temel kavramlarını öğrenmiş ve öğretmeye çalışmış, hatta doktoradan önce yaptığım ilk yayının başlığının "Çocuk Kişiliğinin Gelişmesinde Aile Okul Ve Dış Çevrenin Rolü 1966" olması 'da H. Â. YÜCELİN kitabından ne kadar yararlandığının bir göstergesi olsa gerek.

Yücel'in, gençlerden doğru olarak düşünülmesini istediği konu da **ahlaktı, erdemdi, adaletti, devletti**. Bu yoldan giderek çevresindekileri iyi yurttaş, iyi insan yapmaya çalışıyordu.

Dört kapıdan oluşan kitabın son kapısı "ulusalcılık" anlayışını ele almaktadır. **Ulusalcılık düşüncesinin** iyi anlaşılması düşmanlıklara değil dostluklara götürücü olması gereğinin önemini vurgulayarak kitap noktalanmıştır.

Hasan Â. YÜCEL, 7 yıl 7 ay 7 gün adıyla anılan bakanlık döneminde büyük devrimlere yol açan kararları yaşama geçirmiştir. Kendisine, yaptıklarına ve de düşüncelerine karşı olan çevreler için düşündüklerini

kızı Canan YÜCEL şöyle anlatmıştır. "Tabandan gelmeyen, tepeden inen şeyin **demokrasi** olmadığını üstelik **laiklikten ödün** vermenin **cumhuriyete ihanet** olduğunu anlatmak için çok gayret sarf etti. Ama anlatamadı, anlamaya niyetleri yoktu" YÜCEL' in bu düşünceleri günümüze de ışık tutmuyor mu?

Özetle, Cumhuriyet dönemi aydınlanma felsefesinin ; aklı, laikliğe ve bilime dayanan yenileşme hareketlerinin tümüne **aydınlanma devrimi** denilmektedir. Toplumda bu devrimin gerçekleşmesi süresince aşılması gereken önemli adımlar söz konusudur. Bu adımların atılmasında **eğitim ve öğretim** ilke ve kuralları önem taşımaktadır. Eğitimin temel niteliği ulusal oluşu ile sınırlandırılabilir. Eski dönemin boş inançlarından, yanlış bilgi birikimlerinden uzak Cumhuriyet ilkeleri ve tarihi kimliğimizle bağdaşabilen bir kültürün yaygınlaşması söz konusudur. Yücel'in bu düşüncesinin gerçekleşebilmesi için; bilim ve tekniğin geldiği son aşamalardan yararlanan, ulusal varlığımızın tanıdığı **manevi değerlere** ve de tüm **canlılara saygı** gösteren, **şiddete karşı** bir toplum yaratılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1 .ERONAT, YÜCEL, Canan "Kültürel Aydınlanmanın Öncüsü : Hasan Âli YÜCEL", Bütün Dünya, Başkent Üniversitesi, Kültür Yayını, Aralık2007, s.41-43

2 .ERTOP, Konur "İyi yurttaş olmaya çalışmak ,iyi insan olmanın e yolu" Bütün Dünya, Başkent Üniversitesi Kültür Yayını, Aralık 2007, s.44-47

3 .YÜCEL Hasan Âli "İyi vatandaş iyi insan"
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1956



Gürbüz D. TÜFEKÇİ

Atatürk düşüncüsü insanlığın tümünün mutlu olarak bolluk ve barış içinde yaşamasını amaçlamaktadır. Bütün araştırmalarının sonucu kendisinde bu düşünceyi yaratmıştır.

Dünyada yaşayan milletlerin kendi sınırları içinde özgür ve eşit koşullarla yaşamasını, buradan hareketle de milletlerin oluşturacağı devletlerin bağımsızlığının sağlanmasını istemektedir.

İnsanlar karşılıklı birbirlerine olan ihtiyaçları nedeniyle bir bağlılık içindedirler. Devletler de birbirlerine muhtaçtır. İnsanlar arasındaki özgürlük ve haklar nasıl ki bir başkasının özgürlük hakkı ile sınırlıysa, devletler arasındaki bağımsızlık ve haklar da, bir başka devletin bağımsızlık hakkıyla sınırlandırılmalıdır. İnsanlara uygulanması gereken eşit haklar devletler arasında da uygulanmalıdır. Atatürk düşüncesinde:

«Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn, açık kalplilik ve iyi geçim olmazsa bir millet kendi kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan yoksun kalır.»

Evet Atatürk Türk milletini kurtarmıştır, bağımsız ve özgür bir devlet yaratmıştır. Ancak dünya milletleri arasında aynı kökten gelen açık kalpli ve iyi geçime dayalı bir bağımsızlık duygusu yerleştirilmemiş ise, Yeni Türkiye'nin kendi başına bağımsızlığının ve mutluluğunun anlamı yoktur. Kendisini, bu mutluluğu tüm dünya milletleri için de düşünmek zorunda gören Atatürk, aynı konuşmasında:

«Doğal olarak kendimiz için lazım olan şeyleri düşüneceğiz ve gereğini yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile alakadar olacağız.» demektedir.

Tüm beşeriyetin mutluluğunu dünyadaki bütün yöneticiler benimsemek zorundadır. Devletleri yönetecek kişiler Atatürk düşüncesi doğrultusunda tüm milletlerin mutluluğu yolunda çalışmalıdır.

«Ancak bugün bütün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar bütün dünya milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli, kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin saadetine yardımcı olmaya elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki bu yolda çalışmakla hiç bir şey kaybedilmez. Çünkü dünya milletlerinin saadetine çalışmak diğer

bir yoldan kendi huzur ve saadetini temine çalışmak demektir.»

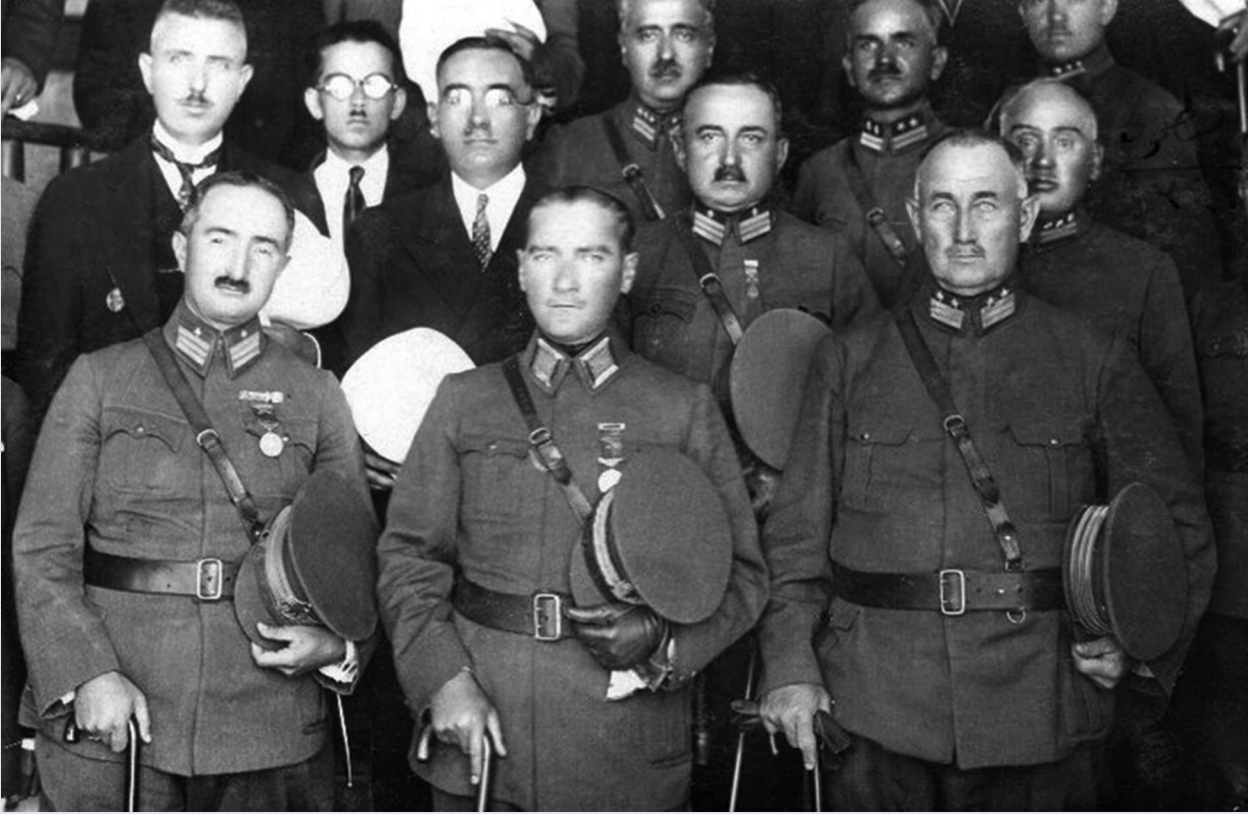
Milletleri ve devlet yöneticilerini insanlık doğrultusunda çalışmaya yöneltmek olgun insan olmanın belirtisidir. Yeryüzünü paylaşan milletler ve devletler birbirlerinden ne kadar uzak olurlarsa olsunlar, aynı mahallede, aynı köyde, aynı memlekette yaşayan, daha kısa bir deyişle aynı binanın dairelerini paylaşan kişiler olarak değerlendirmek gerekir. Binanın herhangi bir yerinde herhangi bir aksaklık olduğu zaman, bu aksaklık diğer daireleri, dolayısıyla diğer daire sakinlerini de etkiler. Bina örneğini bir insan vücuduna benzetmek de mümkündür. Atatürk bu konuyu şöyle anlatıyor:

«Bunun için beşeriyetin hepsini bir vücut ve her milleti bunun bir organı olarak kabul etmek gerekir. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün organlar müteessir olurlar... Dünyanın filan yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne? dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla ilgilenmeliyiz. Olay ne kadar uzak olursa olsun bu esastan şaşmamak gerekir. Bu düşünüş insanları, milletleri ve hükümetleri hodbinlikten kurtarır. Hodbinlik kişisel olsun, milli olsun daima fena telakki edilmelidir.»

Atatürk düşüncüsü insanları mutlu kılacak çalışmanın yöntemini göstermektedir. Devlet, milletin önce sorunlarının ne olduğunu bilmek zorundadır. Toplumdaki aksaklıklar tespit edildikten sonra, bunlara çözüm bulmak kolaylaşacaktır. Yöneticiler toplumu milli birlik ve beraberlik duygusu içinde bilinçlendirmek zorundadırlar. Millet bireylerinin düşünce yapılarında güçlendirilmesi gereken duygu, Atatürkçü düşünce doğrultusunda olgunlaştırılmalıdır. Diğer yandan devlet, toplumu sosyal adalet ve eşitlik içinde yaşatacak kurumları yaratmak zorundadır. Böylece başlayacak olan sosyokültürel değişimin hareket noktası tespit edilmiş olur. Toplumun düşünce yapısında insanların karşılıklı birbirlerine bağlılığı duygusu bilimsel eğitimle olgunlaştırılır. Bu doğrultuda sanatkarlar eserler verirler. Terzi, ayakkabıcı vb modada yaratacakları yeniliklerle, güzel sanatların tümü kendi ihtisasları doğrultusunda inkılabı yansıtabilecek eserler yaratırlar. Böylece toplumun düşünce yapısı içerisinde güçlendirilecek olan, kendi milletinden başlayarak, insanlığa yararlı olma duygusu bilinçlendirilir ve inanç haline getirilir; toplumların yapısında sağlıklı bir düşünce ortamı yaratılır. Atatürk bu konuda şunları söylemektedir:

(*) Bu yazı; Gürbüz D. TÜFEKÇİ'nin "Atatürk'ün Düşünce Yapısı", Ankara, 1981 basımlı kitabın S.213-219'de yayımlanmıştır.





«Milleti millet yapan bilgi ve uygarlık yolunda yücelten güçler vardır: Fikir güçleri ve sosyal güçler.. Toplamların tümünü çağın gereklerine göre yüceltebilmek için ilim ve teknik gerekmektedir İlim ve teknik doğrultusundaki girişimlerin faaliyet merkezi ise okuldur.»

Bu sözlerden de anlaşılacağı gibi okullar milli eğitim doğrultusunda topluma demokrasinin, özgürlüğün, milli egemenliğin ve bağımsızlığın neler olduğunu öğretecektir. Savaşmanın milletlerin esaretine ve pek çok insanın ölümüne neden olduğu açık bir gerçektir. Atatürk düşüncesinin sonucu olarak ilkelerin amacı, dünyada gerçek bir barış sağlamaktır.

Bu düşüncesinde Atatürk haklıdır. «Son dört bin yılda, dünya, üç yüz günden daha az bir süre barış içinde yaşamıştır.» Yapılacak küçük bir aritmetik işlemle dünyada tarihin başladığı günden bu yana, insanlığın yılda bir günden daha az bir süre barış içinde yaşayabilmiş olduğu görülür. Bu nedenle Atatürk, insanları istediği gibi kullanan etkenler arasına yöneticileri bir güç olarak koymuştur. Yöneticilerin kişisel ihtirasları sonucu milletlerin savaş alanlarına sürüldüğü bilinmektedir. Devlet yöneticilerinin dürüst olmalarını ve memleket çıkarlarını kendi ihtiras ve çıkarlarının üstünde görmelerini, bu doğrultudaki ilk çözüm yolu saymıştır. Devlet yöneticileri 'kişisel ihtiraslarına ve kişisel çıkar tartışmalarına' kapılmamalıdır. Yönetici her şeyden önce milletin genel çıkarlarını düşünmek

zorundadır. Ama bir milletin genel çıkarları bir başka milletin esaretine de neden olmamalıdır.

Dünya kurulduğundan bu yana milletlerin esareti üzerine kurulmuş olan imparatorlukların hiçbirisi ölümsüz olmamıştır. Bunlar şu veya bu kadar yıl tarih sahnesinde rollerini yapmışlardır. İmparatorluğu oluşturan değişik yapıda milletlerin etkisiyle, bu oyunun son perdesi ihtiraslarının etkisinden kendilerini kurtaramayan liderlerin yüzüne kapanmıştır

II.Dünya Savaşına girildiği günlerde, dünyada bir takım imparatorluklar vardı. Bunlar, bugün, kendi sınırları içine çekilmek zorunda kaldılar. İrk üstünlüğü düşüncesinden hareketle, diğer insanları kendisine köle yapmak isteyen liderler, tarih sayfalarına çok feci şekilde gömüldü. Ortadoğu'daki krallıkların bir kısmı yok oldu.

Birtakım din kökenli ve milliyetçiliği kendisine esas alan imparatorluklar da tarih içinde kurulmuştu. Bu imparatorluk ve krallıkların da tarih sahnesinden silindikleri görülmüştü. Birtakım liderlerin kurdukları milliyetçi, sosyalist ve faşist devlet yönetimlerinin, insanlık duygusundan uzak olarak, dünya insanlarına yaşattıkları faciaların anıları ise henüz tazedir. Bütün bunların yanında «muhtelif milletleri müşterek ve genel bir isim altında toplamak ve bu muhtelif unsur kütlelerini aynı hukuk ve koşullar altında bulundurarak güçlü bir devlet kurmak» hayalinden hareket ederek, «parlak ve çekici bir siyasal kuramı» uygulayan ve milletlere,

onları refaha ulaştıracağını söyleyerek dünya insanlarını aldatan, yeni türden bir imparatorluk türedi. Bu imparatorluk komünist kuramı benimseyen Sovyet Rusya idi. Rusya, II. Dünya Savaşından sonra Romanya, Macaristan, Polonya ve Çekoslovakya'yı kendi yönetimi altına almakta sakınca görmeyecek bir düşünce yapısına sahiptir. Doğu Almanya'daki utanç duvarı ise hala binlerce kişinin kan ve can kaybına neden olmaktadır.

Rusya yöneticilerinin bu rejimi uyguladıkları ilk yıllarda, kendi öz vatandaşlarına bile nasıl davrandıkları bilinmektedir. Kitleler halinde Rus halkının öldürüldüğü gerçeği, bütün dünyaca izlenmiş bir olaydır.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'ni meydana getiren milletlere özgürlük vaat eden Lenin ve onu izleyenler bu sözlerinde durmamışlardır. Dünya insanlarına cennet vereceği tezini savunan kuram, uygulandığı ülkeler halkına ölüm ve esaret getirmiştir.

Rusya'da bu yeni yönetimin başlangıç yıllarındaki gelişmesini izlemiş olan Atatürk 1940-1946 yılları arasında ikinci bir dünya savaşının başlayacağını belirttiği konuşmasında:

«Rusya'nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok savaşmış bir millet olarak biz Türkler, orada cereyan eden olayları yakından izliyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığı ile görüyoruz. Uyanan doğu milletlerinin zihniyetlerini mükemmelen istismar eden, onların milli ihtiraslarını okşayan ve kinleri tahrik etmesini bilen Bolşevikler, yalnız Avrupa'yı değil, Asya'yı da tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır» demiştir.

İnsanların çok önem verdiği bolluk içinde yaşamının temeli olan ekonomik sorunlara çözüm getirmenin de bir yöntemi vardır. Atatürk düşüncesinde bu çözüm Milli Ekonomidir. Milli Egemenlik gücünün, milli ekonomiye dayalı oluşudur. Özgürlükler bağımsızlıklar tüm milli ekonominin eserdir. Okullardaki milli eğitim programlarında milli ekonomi duygusu da öğretilip pekiştirilmelidir. Milli ekonomisi güçlü olan milletlerin ve devletlerin özgürlük ve bağımsızlıkları kesinlikle sağlanmış olur.

Çağdaş milletlerin gücünün, milli ekonomilere dayalı olduğu artık bilinen bir gerçektir. Devletler milli ekonomi yanında uluslararası ekonomiden hem kendi bağımsızlıkları hem de diğer milletlerin, refah ve mutluluğu doğrultusunda yararlanabilmelidirler. Dünya milletleri kendi ekonomileri yanında diğer ülkelere de ekonomik doğrultuda yardımcı olmalıdırlar. Bu olguyu gerçekleştirecek olanlar da yöneticilerdir.

Yönetici yine aynı milletin içinden çıkacağına göre, bu eğitim sisteminden kendisine düşen payı alacaktır. O da Atatürk düşüncesine göre, milletine ve insanlığa yararlı olmayı düşünecektir.

«İnsanlara her türlü duygu ve özel kök bağları unutturulup onları tam bir eşitlik ve kardeşlik duygusu içerisinde birleştirerek, insanlığa yararlı bir devlet kurmak» için devrimler yapmaya gerek yoktur.

Atatürk düşüncüsü insan hayatı ve insanlığa verdiği değer nedeniyle silahlı devrimlere karşıdır. İnsanlık idealini kendisi için amaç edinmiş olan Atatürk bu konuda:



EVRENSEL BARIŞ (*)

«Artık insanlık kavramı, vicdanlarımızı arıtmaya ve duygularımızı ulvileştirmeye yardım edecek kadar yükselmiştir. Durumları ve onların gereklerini uygar insan düşüncüsüyle ve yüksek vicdan aydınlığı ile müşahade ve mütalaa edersek şu sonuçlara varırız:

«İnsanları mutlu edeceğim diye onları birbirlerine boğazlatmak insanlık dışı ve son derece teessüf edilecek bir sistemdir.

İnsanları mutlu edecek yegâne yol, onları birbirlerine yaklaştırarak onlara birbirlerini sevdirecek, karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını temine yarayan hareket ve enerjidir.

Cihan sulhu içinde insanlığın gerçek mutluluğu, ancak bu yüksek ideal yolcularının çoğalması ve başarılı olmasıyla mümkün olacaktır.» demektedir.

İnsanlar arasındaki bağlılıktan doğacak sevgi duygusu milli devletler tarafından çıkartılacak yasalarla sağlanır. Milli egemenliği kullanan hükümet tarafından vatandaşlara bu yasalar aynı eşitlikle uygulanmalıdır.

Atatürk düşüncesinde devlet bir kavramdır. Aslında devletin gücü olan milli egemenliği yöneticiler kullanırlar. Seçimle iş başına gelmiş millet temsilcileri bu yönetimi halk adına yaparlar. Devlet kavramını canlandıranlar bu yöneticilerdir. Yönetimle görevli insanlar milli çıkarları kendi çıkarlarından üstün tutuyorlarsa, devletten korkacak bir şey kalmaz.

Devlet yöneticilerinin bütün milletin mutluluk ve refahını sağlama görevleri yanında, diğer milletlerle iyi ilişki kurmaları da çok önemlidir. Devlet hem kendi milleti içindeki kardeşlik bağlarını eşit biçimde güçlendirmek, hem de diğer dünya milletleriyle dostluk ve bağlılık içinde evrensel barışı gerçekleştirmek zorundadır. Milletlerin ilerlemesi, kalkınması ve refahın sağlanmasında zorunlu olan diğer bir düşünce de toplumsal bağlılığı yaratacak sosyal kurumların devletler tarafından güçlü bir şekilde kurulmasıdır. Böylece insanlar gelecekteki sosyal güvenliklerine sahip olabileceklerdir.

Atatürk düşüncüsü insanlığa getirdiği bu yeni anlayışın bütün dünya milletlerine yol göstereceğine inanmıştır. İnsanlık idealine yönelik bu düşünce gücünün bir gün başarılı olacağını ve bütün 'mazlum milletlere' yol göstereceğini yıllar önce söylemiştir. Baskı rejimine dayalı 'müstebit dimağların' bütün gücüne rağmen insanların karşılıklı sevgi duygusuna sahip olacaklarını şu sözlerle anlatmıştır :

«Fakat az zaman zarfında bütün dünya hakkın ne tarafta olduğunu teslim edecek ve sosyal topluluklar birer büyük insanlık kitlesi haline dönüşecektir. İşte o zaman milletlerin bütün amacını karşılıklı insanlık sevgisi teşkil edecektir.» ... «İnsanlığa yönelik düşünce hareketi er geç başarıya ulaşacaktır. Bütün mazlum milletler, zalimleri bir gün mahv ve nabut edecektir, O zaman dünya yüzünden zalim ve mazlum kelimeleri kalkacak, insanlık kendisine yakışan bir toplumsal yapıya mazhar olacaktır. Bizim milletimiz o zaman bu amaca ulaşan milletler arasında öncülük etmiş olmakla cidden iftihar edecektir.»

Atatürk evrensel barışı sağlamanın yolunu insanların birbirleriyle dayanışmasında ve bu doğrultudaki milli eğitimde görmektedir. Bu eğitimin programı din yasalarına veya insanların düşüncesini kalıplaşmaya götürecek doktrinlere değil, yapılacak bilimsel araştırma verilerine dayanmalıdır. Bütün dünya devletleri ayrı ayrı kendi yurt sınırları içindeki sorunlarına çözüm yolu getirecek bir milli eğitim programı hazırlamalıdır.

Milli Eğitim programlarının diğer toplumlarla ortak yanı insanların birbirlerine bağlılığı ve dayanışması ilkesini taşımaları olmalı ve milletler haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir. Bağlılığın gerçekleştirilmesinde ise hiçbir ırk, din, dil ve sınıf ayrımı düşünülmemelidir. Eğitim sistemi böyle olunca toplum içinde yetişecek olan yöneticiler de aynı doğrultuda bilinçlendirilmüş olacaktır.

Bu sistemin kendine özgü yöntemi: ayrı ayrı toplumlar içinde yapılacak eğitim programları ile milletin düşüncesinde insanların birbirlerine olan bağları ve dayanışmasının zorunlu olduğu duygusunun bir inanç haline getirilmesidir. İnsanlar için geçerli olan bu düşünüş devletler için de geçerlidir.

Atatürk düşüncesinde, insanlar arasında özgürlük, eşitlik yönünden hiçbir ayırım yoktur. Devletler de kendi milli sınırları içerisinde bağımsızdır. Özgürlük, eşitlik ve bağımsızlık kavramları insanların ve devletlerin karşılıklı dayanışması ile sınırlıdır. Bu konularda ayırım yapan düşüncüler kavgaya, Atatürk düşüncüsü ihtilale ve savaşa neden olmaktadır. İnsan aklının evrimi insanların tümünün mutluluğu için gereken çözüm yolunu göstermiştir.

«Bilim, toplumların büyüklüğünün sırrını insanlara açmıştır; bu sır, insanların birbirine olan bağlıdır.» ... «Bu bağlar doğaldır, sosyaldır ve ekonomiktir.».. «Özetle, bağlılık, 'herkes kendi için' yerine, 'herkes, herkes için' düşüncesini koyar. Bu düşünce toplumsaldır, millidir. Geniş ve yüksek anlamıyla insanidir.»

O halde dünya milletlerinin düşünce yapılarında insanlığın mutluluğu duygusu güçlendirilmelidir. Bu düşünce yöneticiler tarafından öylesine güçlendirilmelidir ki «Hiç bir itirazın bozmayacağı bir kesin şekil ile kabul edilmelidir. Bu ise düşüncenin yavaş yavaş duyguya dönüşerek inançlar şekline girmesiyle mümkündür. Ve böyle olduktan sonradır ki onu sarsmak için bütün başka mantıklar başka muhakemelerin hükmü olamaz» diyebilelim.

Atatürk düşüncüsü, evrensel barışa ulaşabilmenin yöntemini açıklamakta ve bütün dünya devletleri yöneticilerine bu doğrultuda şu sözlerle seslenmektedir;

«Şuna kaniyim ki, eğer devamlı barış isteniyorsa, kitlelerin durumlarını iyileştirecek uluslararası önlemler alınmalıdır. İnsanlığın tümünün bolluk içinde yaşaması açık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir.»





Cavit Orhan TÜTENGİL

Ulusal Kurtuluş Savaşımızın tarihe armağan ettiği Mustafa Kemal çizgisi aradan yıllar geçtikçe yeni boyutlar kazanıyor. Çığır açıcı yanı, başkaldırdıkça güzel ürünlerini veren ulus gülleri gibi, dünyanın çeşitli kesimlerinde tarihe yeni sayfalar ekliyor. Böylece, dünyanın dört bir köşesinde tanık olduğumuz bağımsızlık savaşlarında Mustafa Kemal çizgisi belirginlik kazanmakta, başka bir deyişle, yirminci yüzyılın niteliğini ortaya koyan tarihsel parıltı bütün görkemiyle dünyamızı aydınlatmaktadır.

Aradan yıllar geçtikten sonra, soğukkanlılıkla olayımıza eğildiğimizde, Mustafa Kemal çizgisini oluşturan noktaları açık-seçik izleyebiliyoruz. Türkiye örneğinden yola çıktığımızda «çıkış noktası»nın Atatürk'ün «Nutuk»unda iki ölçek içinde dile getirildiği görülür. «Vaziyet ve manzara-i umumiye» adını taşıyan Türkiye ölçeği, 19 Mayıs 1919'da. Samsun'dan ülkemizin görünüşüdür :

«... Saltanat ve hilafet mevkiini işgal eden Vahdettin, mütereddi, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği yeni tedbirler araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın riyasetindeki kabine aciz, haysiyetsiz, cebin, yalnız padişahın iradesine tabi ve onunla beraber şahıslarını vikaye edebilecek her hangi bir vaziyete razı.

Ordunun elinden silah ve cephanesi alınmış ve alınmakta. İtilaf Devletleri, mütareke ahkâmına riayete lüzum görmüyorlar. Birer vesile ile itilaf donanmaları ve askerleri İstanbul'da. Adana vilayeti Fransızlar; Urfa, Maraş, Antep İngilizler tara-fından işgal edilmiş. Antalya ve Konya'da İtalyan kıtaat-ı askeriyesi; Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta, ecnebi zabıt ve memurları ve hususi adamları faaliyette. Nihayet, mebde-i kelim kabul ettiğimiz tarihten dört gün evvel, 15 Mayıs 1919'da İtilaf Devletlerinin muvafakatiyle Yunan ordusu İzmir'e ihraç ediliyor».

Onurdan yoksun yöneticiler, elinden silah ve cephanesi alınmış bir ordu, düşman çizmeleri altındaki yurt köşeleri ve İzmir'e çıkan Yunan ordusu «Türkiye ölçeği» içindeki «Durum ve genel görünüş»tür. Atatürk, Büyük Söylev'ini tamamlarken «çıkış noktasını bir kez de ileriye dönük bir görüntü planında ve dünya ölçeğinde gözler önüne serer; «İstiklal ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin

her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakru zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir».

Görüldüğü gibi, Mustafa Kemal çizgisinin «çıkış noktası» koşullar ne denli ağır olursa olsun, en büyük güçlerin ve yengilerin temsilcisi düşmana, onun işbirlikçilerine karşı bağımsızlığı elde etmek için başkaldırmadır.

Mustafa Kemal çizgisinde bu «başkaldırma»nın yöneldiği «amaç» da önemli bir «nokta» olarak belirlenmiştir: **Tam bağımsızlık**. Dikkate değer yan, amaçlanan tam bağımsızlığın ödün tanımazlığı, «durum ve genel görünüş»le bağlantısının ancak inançla, umutla, alın teri ve kanla kurulmakta oluşudur. Bütün bağımsızlık savaşlarının pusulası olan «tam bağımsızlık» Mustafa Kemal çizgisinde, çekiçle demir döver gibi, çevresine kıvılcımlar saçarak vurgulanmıştır: «**Tam bağımsızlık**, bizim bugün, deruhte ettiğimiz vazifemin ruhu aslisidir. Bu vazife bütün millete ve tarihe karşı deruhte edilmiştir. Bizden evvelkilerin irtikap ettikleri hatalar yüzünden, milletimiz, lafzan mevcut zannolunan istiklalinde, mukayyed bulunuyordu. Şimdiye kadar Türkiye'yi cihanı medeniyette kusurlu gösteren neler mutasavver ise, hep bu hatadan ve hep bu hataya tebaiyetten neşet etmektedir. Biz; yaşamak isteyen, haysiyet ve şerefiyle yaşamak isteyen bir milletiz. Bir hataya tebaiyet yüzünden bu evsaktan mahrum kalmağa tahammül edemeyiz. Alim, cahil bile istisna, tekmil efradı milletimiz, belki içinde mündemiç müşkülât; tamamen idrak etmeksizin, bugün yalnız bir nokta etrafında toplanmış ve sonuna kadar kanını akıtmağa karar vermiştir. O nokta; tam bağımsızlığımızın temini ve idamesidir.

Tam bağımsızlık denildiği zaman, bittabi, siyasi, mali, iktisadi, askeri, harsı ve bunlar gibi her hususta istiklal-i tam ve serbesti-İ tam demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde istiklalden mahrumiyet, millet ve memleketin, manayı hakikisiyle istiklalinden mahrumiyeti demektir».

Altını çizdiğimiz tümceler de gösterdiği gibi, bütüncül bir

(*) Bu yazı; Cavit Orhan TüTENGİL "Atatürk'ü Anlamak ve Tamamlamak", Varlık Yayınevi, Bahar Matbaası, İstanbul, 1975 basımlı kitabın S.146-154' de yayımlanmıştır.



MUSTAFA KEMAL ÇİZGİSİ (*)



bağımsızlık anlayışından yola çıkan Atatürk, yüklenilen görevin yalnız ulusa karşı değil tarihe karşı da yüklenildiğini söylerken Mustafa Kemal çizgisinin evrensele uzanan yanını da «nokta»lamaktadır. Bize kalırsa ulusal olandan evrensel olana uzanan ve Türkiye'nin öncülüğünün yarattığı umut halkalarını belirleyen bu «nokta» iki konuşmasında (1922 ve 1933) dile getirilmiştir

- «Türkiye'nin bugünkü mücadelesi yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye azim ve mühim bir gayret sarf ediyor. Çünkü müdafaa ettiği bütün mazlum :milletlerin, bütün Şarkın davasıdır ve bunu nihayete getirinceye kadar Türkiye, kendisiyle beraber olan Şark milletlerinin beraber yürüyeceğinden emindir».

- «Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün Şark milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum. İstiklal ve hürriyetine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşu, şüphesiz ki terakkiye ve refaha müteveccih vuku bulacaktır. Bu milletler bütün güçlüklerle ve bütün manilere rağmen muzaffer olacaklar ve kendilerini bekleyen istikbale ulaşacaklardır. Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı hakim olacaktır».

Mustafa Kemal çizgisi, belirtmeğe çalıştığımız gibi, ulusaldan evrensele doğru uzanan «nokta»lardan oluşmaktadır. Yeni bir devletin Anadolu bozkırında kuruluşuna varan Ulusal Kurtuluş Savaşı, tarihe karşı da bir görev ve sorumluluk yüklendiğinin

bilincindedir. Bu bilinç, canını dişine takarak savaşan bir ulusu, az gelişmiş ülkelerin, günümüzde yaygınlık kazanan deyimle Üçüncü Dünya'nın ön-siperlerine getirmektedir. Ne var ki, «mazlum milletler»e büyük bir umut ışığı, izlenmesi zorunlu bir kurtuluş yolu gibi görünen Mustafa Kemal çizgisinin, öğretisi planında eksik kalan önemli bir yanı olmuştur. Bu eksik yan, Türkiye'nin, giderek Üçüncü Dünya ülkelerinde etkenliğinin azalmasına yol açtığı gibi, ülke içinde de bunalımlara sürüklenmesinin baş nedenlerinden biridir.

Öğretisi planında eksik kalan yan, evrensel bir olgunun şahdamarı görünüşündeki Mustafa Kemal çizgisinin yüklendiği tarihsel «misyon»un bir sisteme ulaştırılamamış olmasıdır. Fikir hayatımızda «Kadro hareketi» diye adlandırılan ilginç atılım, Türkiye'deki oluşumu sistemleştirmeyi amaçlıyordu: «Türkiye bir inkılap içindedir. Bu inkılap kendine prensip ve onu yaşatacaklara şuurlanabilecek bütün nazari ve fikri unsurlara maliktir. Ancak bu nazari ve fikri unsurlar inkılabı İDEOLOJİ olabilecek bir fikirler sistemi içinde terkip ve tedvin edilmiş değildir. Gerek milli mahiyeti gerek beynelmilel şümül ve tesirleri itibarıyla, tarihin en manalı hareketlerinden biri ahin inkılabımızın, zatında mündemiç bu ileri fikir ve prensip unsurlarını, şimdi inkılabın seyri içinde ve onun icaplarına uygun bir şekilde izah işi, bugünkü Türk inkılap münevverliğine düşen vazifelerin en acil ve en şerefisidir. İnkılabın kendine has CİHAN TELAKKİ TARZI böyle vücut bulacaktır».

Atatürk'ün Cumhuriyet'in 10. yıldönümü nedeniyle Kadro dergisinde yer alan sözleri (s. 22, s. 3, Ekim 1933) kendisinin de bu doğrultuda özelemler taşıdığına tanıklık etmektedir: «Hatırlıyorum ki, Kadro intişar ederken maksadının Türk milleti-ne has meslek ve metodun millet ve memlekette teessüs ve inkişafına hizmet olduğunu yazmıştı. Kadro'ya bu maksadında geniş muvaffakiyet temenni ederim». Atatürk'ün «şevk ve cesaret veren» sözlerine karşın Kadro'nun yaşamı üç yıl so-nunda tamamlanmıştır. (S. 35-36, Aralık-Ocak, 1934-1935),

Kadro hareketi içinde yer alan düşünürlerden Şevket Süreyya'nın [Aydemir] önce bir kitapta (İnkılap ve Kadro, Ankara 1932) üzerinde durduğu, sonra bir yazı dizisinde Kadro'da geliştirdiği «İnkılabımızın İdeolojisi» (sayı 18-21) «muhtelif içtimai hareketler içinde Milli Kurtuluş hareketimizin asliyetini ve eşsizliğini ispat ve teyide» çalışıyordu. Ne var ki, adı geçen kitabının «Son söz»ünde yer alan şu satırlar 1975 yılında da geçerliğini korumaktadır: «Bütün tarih devirlerinin en derin manalı hareketlerinden biri olan. Türk İnkılabının mana ve mahiyetini izah yolunda genç neslin, kendi üstüne düşen fikri vazifeyi, "bu inkılabı başaranların eşsiz kahramanlıklar ile mütenasip bir enerji ile henüz kavramadığını burada işaret etmek lazımdır».

Yarı-sömürgelikten ulusal kurtuluş hareketlerine geçiş simgeleyen Mustafa Kemal çizgisinin düşünürünü yeni kuşaklardan araması, belki de onun hem talihi, hem de talihsizliğidir.



“İçimizde ve kumanda ettiğimiz askerlerde Balkan hacaletinin [utancının] ikinci bir safhasını görmekten ise burada ölmeği tercih etmeyenlerin bulunacağını kat’iyen kabul etmem.”

Mustafa Kemal

ÇANAKKALE 1915



25 Nisan 1915'ten 9 Ocak 1916'ya dek Avustralya, Yeni Zelanda, Büyük Britanya ve Türkiye'den birlikler Gelibolu yarımadası için şiddetli bir mücadeleye girişti. İtilaf kuvvetleri Çanakkale Boğazı üzerinden Rusya'ya uzanan bir denizyolu geçidi oluşturmak ve Osmanlı'nın başkenti İstanbul'u ele geçirmek istiyordu. Daha fazla sayıda ve daha iyi teçhiz edilmiş birliklere sahip olmalarına karşın İtilaf kuvvetleri cesur ve işini bilen Türkler karşısında ağır kayıplar verdi. Savaşa katılan üç ülkeden üç yazarın uzman gözüyle ülkelerinin hikâyelerini ve muharebenin etkilerini anlattıkları Gelibolu kitabı Çanakkale Savaşı'na benzersiz bir yaklaşım sunuyor. Gelibolu Anzaklar için Anzak ruhunun doğum yeri, İngilizler için Winston Churchill'in neredeyse çöküşü, Türkler içinse Kurtuluş Savaşı'nın temellerinin atıldığı tarihi bir dönüm noktasıdır.

Kitaptaki tıpkıbasım belgelerden bazıları:

- Mustafa Kemal'in Kanlısırt'ta verdiği taarruz emri
- Türk seferberlik afişi
- Anzak cephesindeki çıkarma noktalarını gösteren açıklamalı çizim
- Kanlısırt'taki şiddetli çarpışmaya ilişkin bir anlatım

Dr. Peter Pedersen Avustralyalı askeri tarih uzmanı. Avustralya Savaş Müzesi Araştırma Merkezi'nin başkanlığını yürütmüş deneyimli bir tarihçidir. Birinci Dünya Savaşı üzerine altı kitap yazmış olan Pedersen pek çok televizyon ve radyo programına konuk olmaktadır. Tümgeneral Julian Thompson İngiliz Kraliyet Deniz Piyadeleri'nde 34 yıl boyunca görev yapmış ve Falkland Savaşı'nda Kraliyet Deniz Komandoları ile Hava İndirme Tugayı'nın iki taburuna komuta etmiştir. Emekliliğin ardından Londra'daki King's College'da misafir öğretim üyeliği görevini sürdürmektedir. The 1916 Experience ve The Second World War in 100 Objects kitaplarının yazarıdır.

Prof.Dr. Haluk Oral'ın kaleme aldığı kitaplar arasında Arıburnu 1915 - Çanakkale Savaşından Belgesel Öyküler de bulunmaktadır.

Çanakkale 1915

Haluk Oral, Peter Pedersen, Julian Thompson
çev. Emir Yener

64 sayfa, kutulu, kuşe, renkli, 28x23, 140 TL

Konya kitabevimiz açıldı.

İhsaniye Mah. Müneccimbaşı Sok. Konevi
İş Merkezi No: 3/C Selçuklu - Konya
Tel: (0332) 351 16 07

Kitabevlerimiz: İstanbul - Kadıköy, Tel: (0216) 348 97 84 Eminönü - Müze, Tel: (0212) 511 13 37
Caddebostan, Tel: (0216) 386 65 62 Beşiktaş, Tel: (0212) 258 77 43 Bakırköy, Tel: (0212) 571 20 32
Nişantaşı, Tel: (0212) 234 80 71 • Ankara - Yenisehir, Tel: (0312) 430 33 66 Tunalı Hilmi, Tel: (0312) 324 10 73
İzmir - Karşıyaka, Tel: (0232) 364 71 42 • Diyarbakır - Ofis, Tel: (0412) 228 42 16 • Eskişehir - Tepebaşı,
Tel: (0222) 220 49 13 • Trabzon Merkez, Tel: (0462) 326 98 39 • Mersin, Tel: (0324) 238 18 14
Samsun - Çiftlik, Tel: (0362) 233 38 30

Kurucusu olduğumuz İş Bankası Kültür Yayınları
yeni kitaplarla büyümeye devam ediyor.

TÜRKİYE
BANKASI
Türkiye'nin Bankası

Anılar... Yorumlar... Söyleşiler...

Besteci ve Piyanist Fazıl SAY ile Atatürk, Sanatı ve Güncel Konular Üzerine Bir Söyleşi

Söyleşiyi Yapanlar : Selinay YURTSEVEN - Oğuz CABAR (*)



Anıtkabir Dergisi : Mustafa Kemal'in ülkemize sanat açısından yaptığı katkısı nasıl tanımlarsınız?

Fazıl SAY : Mustafa Kemal, insanı var eden yapıların sanat, spor ve bilimden geldiğini çok iyi bilen bir devlet adamıydı. Yine aynı zamanda dünya ile yarışta var olmanın başlıca unsurlarının sanattan ve bilimden geçtiğini ve bu alanda yetiştirilen bireylerin yüksek kalitede olması gerektiğini çok iyi anlamış biriydi. Dolayısıyla bu tarz sanat ve bilim insanlarının yetiştirilmesi çok uzun bir süreçtir yani elli yılda bir, ülkeler gerçekten vasıflı diyebileceğimiz iki ya da üç bilim adamı ya da sanatçı yetiştirebilirler ki bu Avrupa ülkeleri için de aynı şekilde geçerlidir. Orada da bilim adamları binlerce değil, gerçek anlamda dahiyane buluşlarıyla gelmiş bilim adamları tek tük çıkar, sanatçı da böyledir. Mustafa Kemal de bu konuda uğraş sarf etmiş bir liderdir. Mustafa Kemal, zamanın ilerisinde düşünceleriyle bir ülkenin sadece bilimle değil; sanat ve sanatçıyla beraber ilerleyeceğinin farkında olduğundan, her zaman sanatı ve sanatçıyı desteklemiştir.

Anıtkabir Dergisi: Ülkemizde benzer örneklerini gördüğümüz hatta, İstanbul Senfonisi ve Ankara konserinizde de size uygulanan sansür hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Fazıl SAY : İstanbul Senfonisi bir telefon görüşmesi ile programdan kaldırılmış. Ve bu sezon Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nda çalınacak olan üç eserimin de programdan kaldırılmış olduğunu

ben de sizin gibi medyadan öğrendim. Burada bir de sansür kelimesine girmeden programdan kaldırıldı denildi ama aslında aynı kapıya çıkan iki kelime. Peki bu programdan kaldırmayı neden yapıyorsunuz diye sorduğumda; biz bir şey yapmıyoruz, sansür yapmıyoruz, öyle bir şey yok diye cevap verdiler. Kültür Bakanı birşeyler yapıyor ve daha sonra yapmadım diyor vb. Uygulanan bir sansürdür burada açık ve net olarak. Sebebi de benim muhalif olmam ve onların hoşuna gitmeyen bir insan olmam. İstanbul Senfonisinin 700 kişilik bir salonda bir kere çalınmaması bestecinin kaderini değiştiren bir unsur değil. Esere ulaşmaya engel olan bir şey değil, o eser dünyanın her yerinde çalınıyor. O esere ulaşmak isteyen dünyadaki herkes tık diye bir hamlede ulaşabiliyor artık. Dolayısıyla total bir sansür, bir sanatçının total anlamda engellenmesi bu yüzyılda zaten mümkün değil. Yüz yıl önce olsaydı bir adamın sanat eserleri çaldırılmıyor ve yok edilebiliyordu, dolayısıyla bu o zamanlarda başarılı olabilirdi. Artık sanal bir dünyada yaşıyoruz. Dediğim gibi İstanbul Senfonisinin türlü yorumları da sanal ortamda mevcut. İsteyen herkes dünyanın herhangi bir yerinde bu eserlere kolaylıkla ulaşım sağlarken, böyle kısıtlamaların getirilmesini anlamsız buluyorum. Burada ellerine geçen de biraz tribünlere yönelik bir şov var. "Ben bunu yaptırtabiliyorum" şovu. İkincisi, sanat kurumlarına ve bu kurumlar ile çalışan sanatçılar üzerinde aslında bir egemenlik sağlayamamışlardı, onu sağlamaya çalışıyorlar. "Biz istediğimiz programı çaldırırız, sizler de çalarsınız" gibi.

(*) ODTÜ Tarih Bölümü Öğrencileri



Besteci ve Piyanist Fazıl SAY ile Atatürk, Sanatı ve Güncel Konular üzerine bir söyleşi

Anıtkabir Dergisi : Erken Cumhuriyet dönemine baktığımızda musiki sanatçılarına verilen önemin günümüzde hangi aşamada olduğunu düşünüyorsunuz?

Fazıl SAY : Şayet karşılaştırmam bu iktidar ile birlikteyse bu iktidarın sanat ile derdi var, bunun nedeni de iktidarın dünya görüşü tamamen farklı. Atatürk döneminde eğitim, kültür, spor, sanat, bilim tüm bunlara ayrılan devlet bütçesi çok geniştir. Şimdi örneğin bir bilim adamı çok aşağıda bir değer görebiliyor, nedeni de o partiye oy vermediği için. Şu anda süjeler farklı, hazin bir şey bu, iyi bir şey değil. Bu da benim dünya görüşüme göre ve bence dünyada insanlığın ilerlemesi kanalı açısından baktığımızda hazin bir durum. Bu bir dönem diye düşünüyorum çünkü bu durumun yararlı olmadığını elbet görecekler, bu bir yalana dönüşür ve bu durumda yaşanılmaz.

Anıtkabir Dergisi: Okullardaki müzik eğitimi hakkında ne düşünüyorsunuz? Bildiğimiz kadarıyla bununla ilgili bir söyleminizle tepki çekmiştiniz, okullarda müzik eğitiminin nasıl olması gerek?

Fazıl SAY: Şimdi müzik, dünyadaki en önemli sanat dallarından birisi, çünkü dil olmadan İngilizce, Fransızca, Almanca vb bilmeden insanlar müzik ile birbirleriyle anlaşıyor. Çaldığınız bir piyanoyu Çin'deki adam da anlıyor, Hakkari'deki de, İstanbul'daki

New York'taki de değil mi? Dolayısıyla müzik dilinin ve müziğin iyi bilinmesi önemli tabii. Burada herkesin müzisyen olması anlamında demiyorum. Müzikle anlatılmak isteneni, sadece müzik ile anlaşılani iyi anlatan bir ders olması gerekiyor. Bir de genel halleriyle müzik alfabesinin öğretilmesi önemlidir, çünkü, müzik başlı başına bir okuma yazma örneğidir, bir dildir. Tabii bu dile tamamiyle hakim olmak on yıllar alan bir süreçtir fakat anlatıma aşına olabilmek için haftada bir saat bile olsa böyle bir eğitim verilebilir. Fakat müzik dersi eğer seçmeli ders olursa ve müzik öğretmeni ataması da yapılmıyorsa siz ne yaparsanız yapın o ders boş geçen bir ders olacaktır ve böyle bir ders olduğu için de isteklisi olmayacaktır. Bence müzik dersinin kesinlikle seçmeli olmaması gerekiyor. Çocukların hayatında bu dersin bir farklılık, bir renk olarak anlaşılması gerekiyor ve buna göre müzik öğretmenlerinin yetiştirilmesi gerekiyor. Türkiye'nin her yerinde müzik öğretmenlerinin olması gerektiğini de düşünüyorum.

Anıtkabir Dergisi : Holdinglerin ve büyük şirketlerin müziğimize olan katkısı hakkında ne dersiniz?

Fazıl SAY : Holdinglerin orkestraları oldu, festivaller yaptılar. Büyük katkıları oldu caz ve klasik müziğe festivallerle. Bu son dönem Türkiye'de tabii ki hükümetten yana gözükmek uğruna benim konserim bir büyük şirket tarafından kaldırıldı. Kamuoyunun gözünde çirkin bir olay olduğu için de kendi imajlarını yıktılar aslında bir yandan da. Günümüz Türkiye'sinin geldiği nokta birçok şeye zarar veriyor. Fakat sonuç itibarıyla müzik yapan hele hele uluslararası müziğini yapan birinin bundan çok etkilenmesi mümkün değil. Bu şirketle bir konser yapmayız da gideriz ODTÜ'de bir konser yaparız. Hatta orada çalamadığım Gezi Parkı'nı ODTÜ' de çalabildim ben mesela.

Anıtkabir Dergisi : Okullarda Osmanlıcanın ders programına alınması konusunda ne düşünüyorsunuz?

Fazıl SAY: Osmanlıca öğretecek öğretmen yokken ve bu yapı tam anlamıyla oluşturulmadan dersin müfredata girmesini mantıklı bulmuyorum. Bu altyapı eksikliğinde bu işe kimlerin karışacağını ve nasıl yapılacağını hepimiz biliyoruz...

Anıtkabir Dergisi: Klasik müzik sizce yansıtıldığı gibi bir yüksek zümre müziği midir?

Fazıl SAY: Bu konuda iki tane perspektif var. Birincisi; örnek olarak Mozart ya da Chopin. Bunlar iyi müzikler ve iyi olan müzik insan içindir. İnsan da her yerde insandır. Türkiye'deki de insan, Tokyo'daki, New York'taki kadar insan herkes. Dolayısıyla aynı şey aslında herkese

hitap ediyor. İkinci bir bakış açısı da klasik müziğin aslında erken dönemde ilgi alanına girmesi ki biraz daha anlaşılır olabilsin diye. Bir senfoniye, bir operayı hiç dinlememiş birinin o kültürü tam olarak anlayabilmesi mümkün olmayabilir. Dolayısıyla şöyle bir yol izlemek gerek. Bu müziği hiç bilmeyenlerin ve önyargılarıyla gelenleri anlatıcı bir ön yapıya hazırlamak lazım. Yani bu şöyle olur; "bu besteci kimdi?", "bu eseri niye yazdı?", "bu eser ne anlatır?" Bunun ön bilgisi verilince zaten önyargılar ile oluşmuş müzisyenin katı kimliği yumuşatılır. Ve dinleyici de "ne dinleyeceğimi anlayacağım" psikolojisine girerse iş tamamen değişir zaten.

Anıtkabir Dergisi : Klasik Türk Müziği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Fazıl SAY : Saray musikisi Türkiye'nin kültür müziğidir. Fakat Türk halkı tarafından az bilinir, çünkü İstanbul'da belli bir camiada yapılan bir müzikti. Fevkalade zengin makam ve ritim çeşitleri olan, dikkatle yorumlanan ve çalınan bir kültür müziğidir. Ha dersiniz ki batınını çok sesliydi bizimki tek sesli bence bu çok önemli bir unsur farkı değil. Ben de hem eser incelemesi olarak hem de hayatımın



Besteci ve Piyanist Fazıl SAY ile Atatürk, Sanatı ve Güncel Konular üzerine bir söyleşi



belli dönemlerinde Klasik Türk Musikisi eserleri dinlerim. Biz kompozisyon bölümünde bazı eserleri ciddi bir şekilde ele almıştık. Mesela İtri'nin Nevakarı vardır, İsmail Dede Efendi'nin Mevlevi ayinleri var dört tane. Bunlar bir çok bölümü olan senfonik eserlerdir. Şarkı türünde güzel örnekler var, Tamburi Mustafa Çavuş'un, Hacı Arif Bey'in çok güzel şarkıları var. Fakat dediğim gibi Türk halkının müziği hiçbir zaman tam olarak olmadı. Belki biraz Zeki Müren'in ellili yıllarda TRT için yaptığı kayıtlar ki güzel bir kültürle söyledi ve binlerce şarkı kaydetti, halk ile bütünleşmede atılmış en önemli adımlardan biridir. Zaten Zeki Müren'in ölümünden sonra da sanat musikisini halk ile bütünleştirmek adına atılmış bir adım göremedim, hatırlamıyorum. Zaten sonra ticari müzikler ve arabesk geldi.

Anıtkabir Dergisi: Şiirlere olan merakınızı biliyoruz, genellikle hangi akıma mensup şairlerin eserleri ilginizi çeker?

Fazıl SAY: Ben her türlü akımı ilgiyle takip ettim. O yüzden özellikle 20. yüzyıl Türk şiirini severim. Burada tabii başta Nazım Hikmet'ten başlayıp Garip Eklü, Orhan Veliler... İkinci Yeni... Mesela bu yıl çıkacak Yeni Şarkılar albümünde İkinci Yeni'den hemen hemen hepsinin eserleri var; Edip Casever, Cemal Süreya, Turgut Uyar... Onun yanında Attila İlhan, Can Yücel, Metin Altıok gibi belli bir akımın değil ama 20. Yüzyıl Türk şiirinin büyüklerinden olan şairler... Ahmed Arif keza... Tüm bu sevdiklerim ben şu ekolü seviyorum diye insanda bir önyargı yaratmamalı, biz bütün şiirlere açık olmalıyız bu işte. Sait Faik ile ilgili bir sahne eseri yazdım ben 2014'te. Onun Stelyanos Hrisopulos Gemisi hikâyesini sahneye uyarladık, oniki bölüm müzikli sahne eseri oldu. Sait Faik, benim edebiyat müzik buluşmalarında yaptığım çok sayıda eserden biri, Nazım Orotoryosu var, Metin Altıok Ağıtı var, işte Sait Faik var, onun dışında şarkılar ve şiirlerle olan kombinasyonlar var. Edebiyatçı bir aileden geldiğim

için tabii edebiyat ve müzik buluşmaları benim eserlerimde yoğun bir yer tutuyor.

Anıtkabir Dergisi: Peki son olarak, size göre sanatçı kimdir? Bir sanatçıyı nasıl tanımlarsınız?

Fazıl SAY: Mesela mankenlikten, spikerlikten geçerek bir anda albüm yapan ve sanatçiyim diye ortaya çıkanlar var ve hayatını sanata adanmış birçok kişiden de daha çok satabiliyor. Bu da bir dönem olayıdır, bu da ticarileşme yani kültürün parayla ayrılmıyla ilgilidir. Kültürün parayla evli olması lazım ki bunlar olmasın. Para parayla evliyse, kültür üvey evlat durumuna düşmüşse bunlar olabiliyor. Ben burada, sadece Ankara'da konservatuar mezunu değerli, bizim dönemden 50 - 60 kişi tanıyorum. Fakat bunları Türkiye'de kimse tanımıyor, bu insanlar 8 yaşından ya da 10 yaşından itibaren sanatıyla iç içe olan, müthiş bir eğitimden geçmiş, dünyada her yerde eşit düzeyde kabul görebilen insanlar. Ankara'da böyle birçok insan tanıyorum. Onlara bakıp, biraz önce bahsettiğimiz mankenlikten, spikerlikten vb geçenlere baktığımızda ortada ciddi bir sosyal haksızlık olduğunu görüyoruz. Ben bunu kendi başıma savunmaya çalıştım; ama savunulacak bir şey değil ki, paraya karşı tek başınıza savaş açmak gibi bir şey. Sonuç olarak bunlar gelip geçici akımlardır, gerçek sanat ise baki kalacaktır.

Anıtkabir Dergisi: Bize zaman ayırdığınız düşüncelerinizi bizimle paylaştığınız için çok teşekkür ederiz, Sayın Fazıl Say.



Bekir DANIŞ'ın bu yazısı; "Atatürk'ün Naaşının Anıtkabir'e Naklinin 60. Yılı" nedeniyle Anıtkabir Derneği tarafından düzenlenen ATATÜRK, CUMHURİYET ve ANITKABİR konulu yazı yarışmasına gönderilmiştir.

Bekir Daniş(*)

GÖRÜŞMEK ÜZERE

İlk defa 9 yaşında gittim Anıtkabir'e. Nerede olduğumu tam kavrayamadan şaşkın gözlerle etrafı izlemiştim bir süre. Daha sonra babamın "ülkemizi kurtaran adamın mezarındayız sözleri" çınlamıştı kulaklarımda. Çocuk aklımla anlamlandıramamıştım bu cümleyi. Bir ülkeyi bağımsızlığına kavuşturan bir kahramanın huzurundaydık ve ben tarif edilemeyecek bir duygu seline kapılmış gidiyordum. Cumhuriyetimizi kuran ve ülkemize ışık tutan devrimleri yapan liderimizin anıt mezarında, babamın anlattıkları ve hayal meyal okuduğum kitaplardaki resimler canlandı gözümde. İçimde buruk bir sevinç kıvılcımı çakıyordu. Yaşadığımı hissettiren bu ilahi pırlatının gözetiminde, Atatürk'ün önderliğindeki Kurtuluş Savaşını ve şu anki çağdaş Türkiye'nin temelini oluşturan reformları düşündüm. En başta da Cumhuriyeti tabii. Ülkemizi kara bir bataklığa dönüştüren padişahlık ve saltanat illeti, Cumhuriyetin ışığıyla tarihin tozlu sayfalarına gömülüyordu ve halkın kendi kendisini yönetmesi demek olan bir sistem, tüm ihtişamı ve cazibesıyla vatanımızı çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmanın ilk adımını atıyordu. Devrin ileri gelenleri manda ve himaye diye diretirken, bir milleti özgürlüğüne kavuşturma cesaretinde ve kudretinde olan birinin, gücü ve iradeyi halkın egemenliğine teslim etmesi ne kadar da asil ve soylu bir davranıştı. Mustafa Kemal Atatürk, gücün ve kudretin tutkusunun esareti altına girmeyi değil halkın hizmetkârı olmayı seçmişti. Tüm kazandığı erki hiç düşünmeden, en adil sistem olan cumhuriyet yoluyla millete teslim etmesi, ülkeyi uygarlığın en yükseğine ulaştırma çabası ve bunun için yaptığı fedakârlıklarla tarihte eşine rastlanmayan bir lider duruşu gösteriyordu.

Atamızın yaptıklarını düşünürken Aslanlı Yol'un bitmek üzere olduğunu fark ettim ve orada anladım ki bu yol bizleri Atamızın huzuruna hazırlayan tuhaf bir büyüye sahipti. İlk başta çift çift dizilmiş aslan heykellerinin, Türk milletinin birlik ve beraberliğini temsil ettiğini anlayacak farkındalıktan uzaktım ama yine de her adımda hissettiğim içimdeki tuhaf neşe yüreğimi ısıtıyordu. Hele yolun sonunda rast geldiğimiz Türk bayrağı ve o eşsiz Çankaya manzarası, tüm güzelliğiyle içimdeki melodiyi tamamlıyordu. Ayrıca Aslanlı Yol'un sağ başındaki İstiklal Kulesi ile sol başındaki Hürriyet Kulesi'ni ilk gördüğümde hissettiklerim hatta oradaki kartal, melek figürleri ve şaha kalkan at betimlemesiyle çocuk aklımda oluşan o

inanılmaz tablo anlatılması zor bir kompozisyon oluşturuyordu. O zamanlar o kartalın istiklalimizi; onun yanında, iki elinde kılıç tutan adamın ise milletimizi simgelediğini anlamaktan uzaktım ama yine de onları gördüğümdeki zapt edilemez coşku seli ve damarlarımda akan kandaki o tuhaf hareketlenme, unutulması olanaksız anılar olarak hala yaşıyor bende. Bir gün Türkçe öğretmenim, şaha kalkan atın özgürlüğümüzün simgesi olduğunu ve elinde kâğıt olan melek şeklinin de bağımsızlığın kutsallığını anlattığını söyleyince, o ilk ziyaretin anlamlandıramadığım yakıcı duyguları birden anlam kazanıvermişti. Hele bu kulelerin içlerindeki kabartmalarda yazan, Atamızın sözleri ile sanki insan geçmişin dehlizlerinde bir yolculuğa çıkıyordu. O yol boyunca sanki ben de bir askeriydim Mustafa Kemal'in. Onun ardında millet için canını, kanını feda eden binlerce neferden biriydim ben de.



(*) BİLKENT Üniversitesi Öğrencisi



GÖRÜŞMEK ÜZERE



Aslanlı Yol'un bittiği noktada sağda adının Mehmetçik Kulesi olduğunu sonradan öğreneceğim bir kule görmüştüm ve o an; yaşadığım, bedel ödenmemiş, rahat yaşamımın utancı, karmakarışık bir ruh haline sokmuştu beni. Kar kış demeden, aç susuz günlerce bir milletin geleceğini kurtarmaya çalışan o şanlı vatan evlatlarını düşününce; sahip olduğum rahat yaşam, omuzlarımda taşınması zor bir yük olarak kalmıştı. Geçmişin şerefli zaferlerini bana anlatan babamın gözleri dolmuş, hava soğumaya başlamıştı ama ülkesi uğruna mutsuzluğa gönüllü yazılan kahramanların huzurunda; sınırsız olan kalbim ve duyduğum heyecan, soğuk rüzgâra karşı beni hissizleştirmişti. Hayatımda çocukluğumun masallarından, renklerinden uzaklaşıp; büyüdüğümü hissettiğim ilk an, o ziyaretti. Sahip olduğumuz gurur duyulması geçmiş ve o tarihin mimarları, yaşama karşı beni daha güçlü yapmıştı sanki. Babamın elini daha sıkı kavradım, içim ürperiyordu. Kazanılan zaferlerin onurunu tüm zerrelere duyumsarken, içimde tuhaf bir hüznün belirliyordu. nedenini bilmediğim bir keder çullanırken şakaklarıma, Barış Parkı'nın yeşil zeminine süs olan sarı bir nergisle kendime geliyordum. Rengârenk çiçeklerin arkasındaki yeşilde dalıp gittiğim geçmişin tozlu sayfalarında, gördüklerim göreceklemin merakını artırıyor, korkularım azalıyordu. Ve en sonunda kalabalıkların içinde dibine kadar yalnız olma durumum sona eriyordu. Artık geleceğe endişe ile değil, sahip olunan şanlı tarihin kıskırtıcılığında daha

umutla bakıyordum.

Şimdi yıllar sonra seninle ilk tanıştığımız yerdeyim atam. Babamın cebindeki son parasıyla beni getirdiği ve hayatımda dönüm noktası olan o ilk ziyaret hala aklımda. Ruhum senin ruhuna, sözlerin benim sözlerime karışıyor artık. İçimde tuhaf bir sızı, yüzümde eksik bir gülümseme var. Sen gelmeden Atam, bu ülke için çok zor zamanlardı. Bu milletin içinde eksik bir şey vardı. Halkımız kendini karanlık bir diyarda yapayalnız hissediyordu. Gülüşen düşmanların arasında bir başına, çaresizlik sandığımız ümitsizliğimizle baş başa kalakalmıştık. Neyi bu kadar özleyip hasretini çektiğimizi bilmesek de, senin yokluğunun gurbetinde içimizdeki yaşam ışığı can çekişmekteydi. Yüreğimiz durmadan kanıyor, ruhumuz özgürlüğün ateşiyle yanıp tutuşuyordu. Engeller daha bir aşılmaz, düşman daha bir güçlü görünüyordu. Üstelik bizden bazıları, milletlerini, rahat bir geleceğin bencilliğinde gözden çıkarmış ve gitgide bir yitirilmenin izlerini sürüyordu zaman. Vatan dediğimiz, her yeri şehit kanıyla sulanmış toprağımız, bu yok oluşa tanıklık ediyordu. Yaşadıklarımız yaşayacaklarımızın hevesini çalarken, sahip olduğumuz geçmişin buhranları peşimizi bırakmıyordu. Kendimizi göklerle yerler arasında hapsedilmiş ve çaresiz hissediyorduk. Canımız acıyor, düşlerimiz cam kırıkları gibi beynimize batıyordu. Ama sen çıktın geldin, ümidimiz oldun. Cesaretimiz ve şanlı tarihimiz oldun. Boş odalarda kendi ayak seslerimizden korkarak yürüdüğümüz günler geride kaldı.

Şimdi sen gene yoksun ama sözlerin, hareketlerin her şeyin aklımızda. Bize emanet ettiğin Cumhuriyet ve bu vatan senin eserin olan gençlerde. Bizim her bir zerremize senin sözlerin mih gibi çakılmış ve senin öğütlerin belletilmiş. Aldığımız her nefeste, yaptığımız her işte hatta söylediğimiz her sözde sen varsın. Senin naçiz bedeninin yattığı yerde saygıyla seni anarken, ruhumuz seni arasa da, artık daha güçlüyüz çünkü sen bu millete karıştın ve kök saldın yüreklerimizde. Biz artık seni bir fon müziği olarak koyduk içimize. Eğer bir gün duymaz olursak bu müziği, çalsın İsrail ölüm melodisini. Çalsın kulaklarda durmaksızın, kimse tat alamasın bu taş küreden, bu çamurdan; çalsın destursuz, öyle çalsın ki sevdiklerimizin gözüne pus insin. Hakikatin, herkesin sahip olmayı dilerken başka şeylerin peşinden koştuğu öksüz bir hazine olarak kalmaya devam ettiği yıllardayız ve seninle tanıştığım ilk yerde yine Anıtkabir'deyim. İçimde o ilk ziyaretin efsunlu duygusu hala kıpırıyor ve havalar gitgide soğuyor ama bu kez üşüyorum hem de çok çok üşüyorum, içim titriyor. Yanımdan geçen birkaç kişi, bu yazıyı yazarken dolan gözlerime bakıyor şaşkınca ve orada küçük bir çocuk daha görüyorum. Sınırsız kavramış annesinin elini, bana gülümsüyor. Kim bilir belki o da 9 yaşındadır ve bir gün belki de hayal meyal gözünün önüne ben gelirim. Eski günleri hatırlar, onun gözlerinde de birkaç damla ıslaklık. Onun avuçlarında da aynı toprak kokusu. Hatırlar ve iç geçirir tıpkı benim gibi. Şimdilik gitmeliyim, çünkü emanetine sahip çıkmak için çalışmalı, çok çalışmalı. Görüşmek üzere Atam...



ATATÜRK

Feyzi HALICI

Boz kıraçtan, karlı dağdan, inceden,
Bir ışıktır parlar yarı geceden.
Bir kartaldır kanat çırpın yüceden,
Bilimden, sevgiden, öz düşünceden ...

Bayrak bayrak dilimizde türkümüz,
Sığmaz zamanlara Atatürk'ümüz.

Defne dallarında yol karış karış,
Sınırsız, süresiz kutsal yakarış.
Büyük zaferlerde sonsuza varış,
Yurt içinde huzur, cihanda barış.

Bayrak bayrak dilimizde türkümüz,
Sığmaz zamanlara Atatürk'ümüz.

Kahramanlık sancağımın mihengi,
Sunmuş şehitlerim en güzel rengi.
Parlar alınlarda zafer çelengi
Büyür Atatürk'le sevgi hevengi.

Bayrak bayrak dilimizde türkümüz,
Sığmaz zamanlara Atatürk'ümüz.

Bir beyaz müjdedir, gelmiş-gelecek,
Vatan bahçesinde büyüyen çiçek.
En yüce duyguda en güzel gerçek,
Destan destan yurduma serpilecek.

Bayrak bayrak dilimizde türkümüz,
Sığmaz zamanlara Atatürk'ümüz.



Kaynakça : ATATÜRK ŞİİRLERİ, Mehmet Kaplan-Necati Birinci, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu, 2008, ANKARA, s.408.

ANITKABİR'E DAVET 23 NİSAN 2015

Bütün çocukların 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlu olsun.

Bayram Anıtkabir'de büyük bir coşkuyla kutlanacaktır. Tüm çocuklarımızı 23 Nisan'da Anıtkabir'e bekliyoruz.

Bu anlamlı günde, Anıtkabir Komutanlığı'nın organizasyonuyla:

* ATATÜK'ün günümüzde bir çok resmini yapan Ressam Ned Pamphilon ve Çocuklar "Dünyanın En Kalpten Mesajını" boyayacaklar,

* Geçen yıl olduğu gibi bu yıl da çocuklarımıza balon, bayrak, pamuk helva ve küçük sürprizler dağıtılacaktır.



Geçen yıl Anıtkabir'de 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı büyük bir coşku ve mutlulukla kutlanmıştı. İşte 2014 yılı kutlamalarından bazı görüntüler;





Atatürk ve Çocuk

Atatürk'e Mektuplar



Miraç YILDIRIM
Bayrampaşa İlkokulu
4D Sınıfı Öğrencisi

Sevgili Atam,
Ankara'da Anıtkabir'i gezdim,
Çünkü biz bir Türk çocuğu olarak senin kabrini göreceğiz,
Sen silah arkadaşlarınla birlikte bizi kurtardın,
Sen bizim en büyük kahramanımızsın,
Ben 4. Sınıfa gidiyorum, seni çok seviyorum,
Senin gibi olmaya çalışıyorum,
Küçükken paraların üzerinde resmini görüyordum,
Tabii ki anaokulunda seni biraz tanıyordum,
Senin bize "Küçük hanımlar, küçük beyler" diye başlayan bir sözün vardı,
Orada dediğin gibi bu ülkeyi aydınlığa boğacak bizleriz.
Sen rahat uyu.
En büyük, en büyük eserim dediğin Cumhuriyet bize emanet,
Türkiye'de doğdum, Türkiye'de öleceğim,
Cumhuriyeti devam ettireceğiz,
Sana ve arkadaşlarına teşekkür ederim, mekânın cennet olsun,
Ne mutlu Türküm diyene.
Sevgi ve saygılarımla, Miraç'tan...

Sevgili Atam,
Ben Ömer ALBAYRAK. 10 yaşındayım. İlkokul 4. sınıf öğrencisiyim. Kas hastasıyım. Hareketlerim kısıtlı olduğundan dolayı söylediklerimi ablam yazıyor. 01 Kasım'da şükür ki senin huzuruna çıktım. Anıtkabir'e gittiğimde içimi kocaman bir heyecan kapladı. Senin yakınında olmak bana huzur veriyordu.
Türk milleti olarak sana borcumuz büyük, Atam. İnsan hayatı çok değerlidir. Sen ise hayatını bu ülkenin iyiliğine adadın, Atam.
Tek üzüntüm seni görmemiş olmaktır. Halbuki ne kadar çok isterdim yüzünü görmek. Ancak fotoğraflara bakarak gideriyorum özlemini. Bazı akşamlar aklıma gelince hayalimde canlandırıyorum seni Atam. Hayalimde hep mavi gözlü dev olarak yaşadın. Ve kalbimde de aynı sevgiyle yaşatacağım seni.
Son olarak Atam, gözün arkada kalmasın. Bizlere emanet ettiğin bu devleti göklere çıkaracak bizleriz.
Vatana, millete hayırlı olacağıma dair ant içiyorum.
Ne mutlu Türküm diyene.

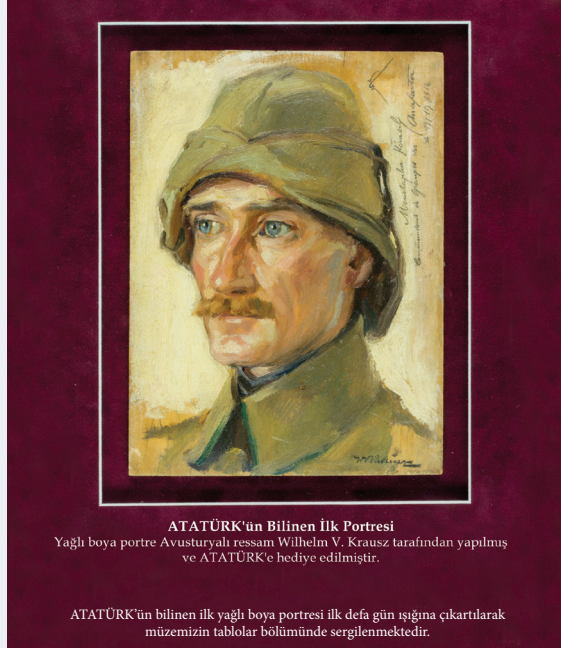


Ömer ALBAYRAK
Bayrampaşa İlkokulu
4D Sınıfı Öğrencisi



ATATÜRK'ÜN BİLİLEN İLK YAĞLI BOYA PORTRESİ

Atatürk'ün bilinen ilk yağlı boya portresi ilk defa gün ışığına çıkartılarak Anıtkabir ATATÜRK ve Kurtuluş Savaşı Müzesi'nde ziyaretçilerin istifadesine sunulmuştur. Resim Avusturyalı ressam Wilhelm V. Krausz tarafından Çanakkale'de yapılmış ve Atatürk'e hediye edilmiştir.



"ÇANAKKALE MUHAREBELERİNDE ATATÜRK" KONULU FOTOĞRAF SERGİSİ

"Çanakkale Muharebelerinde ATATÜRK" konulu fotoğraflardan oluşan sergi, 16 Mart - 17 Nisan 2015 tarihleri arasında Anıtkabir ATATÜRK ve Kurtuluş Savaşı Müzesi'nde ziyaretçilerin istifadesine sunulmuştur.



ÇANAKKALE SAVAŞI'NDA GÖREV ALMIŞ GEMİ VE ZIRHLI MODELLERİ SERGİSİ VAROL OR

15 NİSAN'A KADAR TONOZLU GALERİLER BÖLÜMÜNDE
ZİYARETE AÇIKTIR



Sayın Varol OR tarafından yapılan “Çanakkale Deniz Savaşlarında Yer Almış Gemilerin Maketleri” sergisi 16 - 17 Nisan 2015 tarihleri arasında Anıtkabir ATATÜRK ve Kurtuluş Savaşı Müzesi’nde ziyaretçilerin istifadesine sunulmuştur.





OBJEKTİFE TAKILANLAR





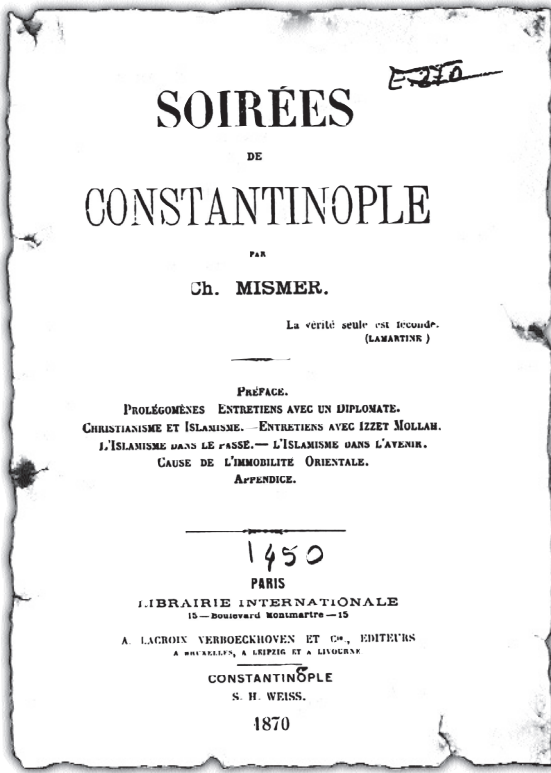
MUTLULUKLARINI ATATÜRK İLE PAYLAŞANLAR





ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları



45

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları

İSTANBUL AKŞAMLARI

Yazar: Ch. MISMER

Sadece gerçek verimlidir.
(LAMARTINE)

ÖN SÖZ

PROLEGOMEN'LER: BİR DİPLOMATLA SÖYLEŞİLER HİSTİYANLIK VE İSLİMİYET-
MOLLA İZZET'LE SÖYLEŞİLER GEÇMİŞTE İSLİMİYET-GELECEKTE İSLİMİYET-
DOĞU'NUN HAREKETSİZLİĞİNİN NEDENİ-EKLER

PARİS

ULUSLAR ARASI KİTAP EVİ
15-Boulevard Montmartre-15

Yayımcılar: A. LACROIX VERBOECKHOVEN ve ORTAKLARI
Brüksel'de, Leipzig'de ve Livourne'de
İSTANBUL
S.H. Weiss
Yayın yılı: 1870

Anıtkabir Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 1450

Yazar : Ch [arles] Mismer

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 16 cm.

Boy : 24 cm.

Sayfa Adedi : 380

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

46

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları

Ön Söz (Özet)

Kalemleri, tıpkı var olmanın tüm gereklerine değindiği gibi, rahatça düşüncenin in ince ayrıntılarına değinen yazarları kısınıyordum.

Uzlaşmaz, uzlaşılır yapan bu sanata tapıyorum. Benim kalemin kaba bir kalem; vahşi bir kazın kanadından çıkmıştır. Tüm ilimlerden geçmiştir. Tecrübesi bilgisidir. Vahşi hayvanları gözlemleyerek uygar insanları tanıdı. Büyüklerin küçüklüğünü, küçüklerin büyüklüğünü ölçtü. Kapalı kapılar ardındaki sırlara hayrete düştü ve kapalı dudakların arasındaki gerçekleri gayet iyi tahmin etti. Ölü insanların yaşayan eserlerini, yaşayan insanların ölü söyleşilerine tercih etti.

İnsanlığın, gökyüzünde olup bitenleri daha iyi anlamak için kendini yücelttiğini ve böylelikle de dünyada olup bitenleri yeterli algılamadığını iddia eder.

Kalemim, doğanın onlara bahsettiği unsurlarla türlerinin idealini gerçekleştirilmeye çalışan hayvanların, düşünmekten ve eyleme geçmekten yoksun cahil insandan daha üstün olduğunu söylemekten korkmaz.

Hiç şüphesiz, gazetecilik kariyerime Türkiye'de başlayacağım. Yakın zamana kadar gazeteciliği, zorla ele geçirmeye karşı mükemmel korunan Hesperidelerin bir bahçesi gibi düşünüyordum.

Ortalıktaki söylentilere göre bana, sanki Avrupa'da fikirler sadece düz bir çizgi biçiminde ve sadece yasal bir uzunluğa sahip olmak şartıyla üretiliyormuş gibi geliyordu. Ama Türkiye'de sert bir kalemle başlamak!... Evrende hoşgörüsüzlüğüyle ünlü ülke!

İşte olağanüstü denilen şey: 18 ay boyunca kalemin her konuda kendini özgür hissetti; bundan hiç şüphesiz olmasın. Hatta Türkler benim zıvalıklımdan zevk alıyor gibiydiler. Kalemimin, zıvalıklı ben pozitif anlamda yazdığını bilmelisiniz.

Avrupa'da özgürlük, ülkeden ülkeye şekil alan aşırı maddesel bir değerdir.

47

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları

Sayfa : 69

Il y a eu, en Asie, des milliers de Zoroastro, de Confucius, de Jésus et de Mahomet.

A l'heure où nous écrivons ces lignes, il n'y a pas en Asie-Mineure, en Perse et dans l'Asie centrale une seule agglomération d'hommes qui n'ait son fils de Dieu.

La différence des notoriétés vient du nombre de disciples que chacun groupe autour de sa doctrine.

Sayfa 69

Asya'da binlerce Zerdüş, Konfüçyüs, İsa ve Muhammet var olmuştur.

Bu satırları yazdığımız sırada, Anadolu'da, İran'da ve Orta Asya'da Allah'ın oğlu olmayan tek bir insan topluluğu yoktur.

Tanınmışlık farkı, her biri kendi öğretisi etrafında grup oluşturan yandaşların sayısından kaynaklanır.

Sayfa : 71

En général, la doctrine ne survit point au Maître qui l'a enseignée. Le verbe qu'il a émis ne fructifie que s'il a la fortune de rencontrer des interprètes de génie. Mais il ne se trouve pas toujours des St. Paul et des

*

et le philosophe.

ou

* Okunamadi

48



ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları

Sayfa 71

Genellikle öğretti, onu öğreten peygamberden sonra hiç yaşamaz. Dile getirdiği söz, ancak dâhi yorumculara rastlama şansı yokalarsa meyve verir. Ancak Aziz Paul'ler ve **Ömerlere** her zaman rastlanmıyor.

Sayfa : 78

Ezéchiél dit que les fils ne seront pas punis de l'iniquité des pères.

Puis, Moïse était en Egypte à une époque où l'on ne connaissait que les hiéroglyphes. Où donc Moïse a-t-il appris à écrire et à graver?

Deuxième question Si Moïse a existé, pourquoi fait-il double emploi avec le Bachus indien ? Tous deux sont nés en Egypte. Tous deux sont exposés sur le Nil. Tous deux séjournent sur une montagne d'Arabie. Tous deux reçoivent la mission de détruire une nation barbare. Tous deux passent la Mer Rouge à sec. Tous deux dardent de leurs fronts des rayons lumineux.

Sayfa 78

Ezéchiél, çocukların babalarının günahlarından dolayı cezalandırılmayacaklarını söyler.

Sonra Musa, sadece hiyeroglif yazısının bulunduğu bir dönemde Mısır'daydı.

49

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları

Sayfa 79

Bilim adamlarının Bachus'un Musa'dan önce gelmiş olduğunu ileri sürdükleri doğrudur...

Görünüşe göre Musa, Homeros gibi iş işten geçtikten sonra insanlığın en önemli evrelerinden birinde, adını ön plâna çıkarmak için yaratılan efsanevi bir kahramandır. [sayfa 79] İşte insanın yorumu bu.

Kitaba gelince, bilim bu konuda Aziz Augustin ve Origène'nin söylediklerinden daha kötü bir şey söylememiştir.

Aziz Augustin (Manicheos'a karşı Genesi konusunda), İncil'in sadece ilk üç bölümünü koruyabildiklerini bildirir.

Orijen, yaratılış konusunda İncil'i bir saçmalıklar yığını olmakla suçlar.

Oysa yaratılış bölümü çıkarılırsa İncil'den geriye ne kalır?

Musa'ya hak vermek gerek. Musa asla yaratılıştan bahsetmedi. Yahudi sözcüğü "barrah" yoluna koymak, düzenlemek anlamına gelir. Oysa hiçbir yoluna konulamaz ve düzenlenemez. O hâlde madde vardır.

Sayfa : 83

Odin était mort sur un bûcher victime volontaire dévouée au salut des siens.

La mission du Christ consiste à racheter par sa mort le genre humain du péché originel. « Dieu faisant mourir Dieu pour demander pardon à Dieu » comme dit Voltaire.

51

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları

O hâlde Musa, yazı yazmayı ve gravür yapmayı nerede öğrendi?

İkinci soru: Eğer Musa var olduysa neden Hintli Bachus ile aynı işi yapsın? Her ikisi de Mısır'da dünyaya geldi. Her ikisi de Nil'de ortaya çıktılar. Her ikisi de bir Arap dağında oturuyordu. Her ikisi de bir Barbar ulusu yok etme göreviyle yükümlüydü. Her ikisi de Kızıl Deniz'i ayakları ıslanmadan geçmiştir. Her ikisi de alınlarından ışıklar saçardı.

Sayfa : 78

Il est vrai que les savants prétendent que Bachus est antérieur à Moïse. . . .

Selon toute apparence, Moïse est, comme Homère, un personnage mythique inventé après coup pour marquer de son nom une

Sayfa : 79

des grandes étapes de l'humanité. Voilà quant à l'homme.

Quant au livre, la science n'en saurait dire plus de mal que n'en ont dit St. Augustin et Origène.

St. Augustin (de Genesi contre Manicheos) déclare qu'on ne saurait conserver les trois premiers chapitres de la bible.

Origène, à propos de la création, accuse la bible d'être un tissu d'absurdités.

Or, que reste-t-il de la bible si l'on rejette la création ?

* Okunamadı.

50



ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları

Sayfa 83

Kendini ümmetinin kurtuluşuna adanmış gönüllü kurban olan
Ödün, yakılan bir odun yığını üzerinde ölmüştü.
İsa'nın görevi, insan soyunu ölümüyle ilk günahattan kurtarmaktır.
Voltaire'nin dediği gibi, "Tanrı, Tanrıdan af dilemek için Tanrıyı öldür-
tür."

Sayfa : 83

Le dieu des Juifs est un dieu très-positif
« Si vous suivez la loi, vous aurez des satis-
factions temporelles si vous ne la suivez
pas, vous éprouverez la famine, la misère,
la gale, la peste, etc. »
De paradis, d'enfer, de purgatoire, nulle
question.
Un paillard oublia de la part du Dieu qui a
dicté la loi de Moïse étonnerait moins si le
Christ, son fils, l'avait réparé.

Sayfa 83

Yahudilerin Tanrısı, çok yapıcı bir Tanrıdır:
"Eğer kurala uymazsanız dünyevi mutluluklara sahip olursunuz;
eğer uymazsanız açlık, sefalet, uyuz, veba vb. kötülöklere maruz ka-
lırsınız."
Cennetten, cehennemden, Araf'tan (Hristiyanlarca günahattan
arınmak üzere ruhlarının bir süre kaldığı yer) hiç söz etmez.
Musa'ya kuralları yazdıran Tanrı tarafından böyle bir şeyin
unutulması, şayet **Tanrının oğlu** İsa onu düzelttiyse fazla şaşırtıcı ol-
masa gerek.

52

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları

Sayfa : 86

La vérité est qu'on ne songea à faire de
Jésus un Dieu que 325 ans après sa mort,
sous Constantin, au Concile de Nicée. Encore

Sayfa : 87

se trouva-t-il dix-huit évêques qui ne furent
pas de cet avis. Trente-quatre ans plus tard,
nouveau concile à Rimini. quatre cents évê-
ques se prononcèrent contre la divinité du
Christ. Le Christ n'est plus Dieu. Cela dura
vingt-deux ans, jusqu'au concile de Constan-
tinople en 381. Le Christ redevint Dieu.
Cette fois, ce fut pour toujours.

Okunamadı

Sayfa 86

İsa'nın tanrılaştırılmasının, ölümünden sadece 325 yıl sonra,
Constantin yönetiminde İznik Konsil'i'nde (Din Bilginleri Toplantısı)
düşünüldüğü bir gerçektir. [sayfa 87] Ayrıca bu fikirde olmayan 18
başpiskopos vardı. 34 yıl sonra Rimini'deki yeni konsilde 400 baş-
piskopos İsa'nın tanrısallığına karşı çıkar. İsa artık Tanrı değildir. Bu,
381 yılındaki İstanbul Konsil'i'ne kadar 22 yıl sürmüştür. İsa tekrar
Tanrı olmuştur. Bu kez sonsuza kadar.

53

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR • İstanbul Akşamları

Sayfa : 97

Aujourd'hui même, les colonies espagno-
les et le Brésil, pays catholiques, entretiennent,
seuls dans le monde, la plaie de l'escla-
vage antique.

Du détroit de Behring au cap Horn, les
descendants des aborigènes sont condamnés
à mourir dans la misère et l'abrutissement,
pas assez vite toutefois au gré de la civilisa-
tion issue du christianisme, car, chaque jour
les balles chrétiennes activent l'œuvre du
temps !

*

* Okunamadı

Sayfa 97

Bugün bile Hristiyan olan Brezilya ve İspanyol sömürgeleri,
dünyada tek başına eski köleliğin yaralarını barındırmaktadır.

Bering Boğazı'ndan Horn Burnu'na kadar olan kesimde, yerli so-
yundan gelenler sefalet ve şaşkınlık içinde ölüme mahkûm edilmiş-
lerdi; yine de Hristiyanlıktan doğmuş bir uygarlığa göre çok da hızlı
değil, çünkü her gün Hristiyanlık mermileri zamanın akışını hızlan-
dırıyor.

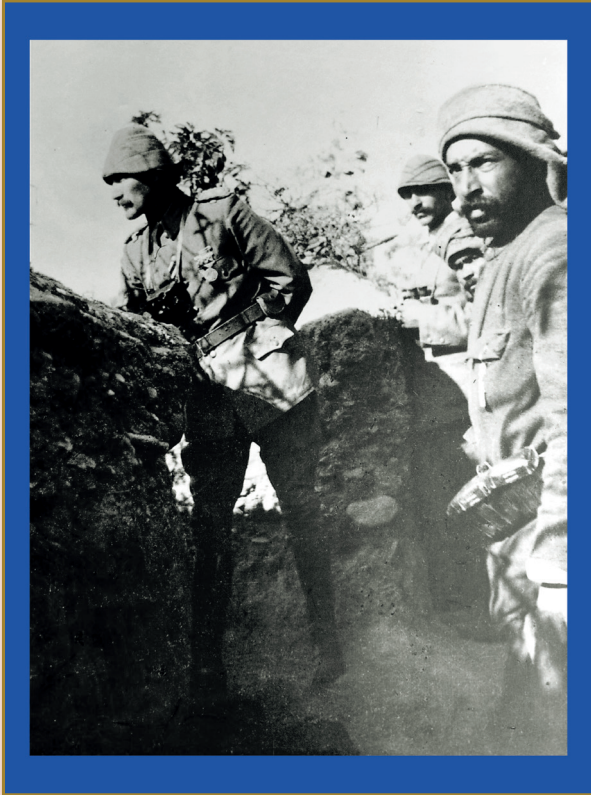
54



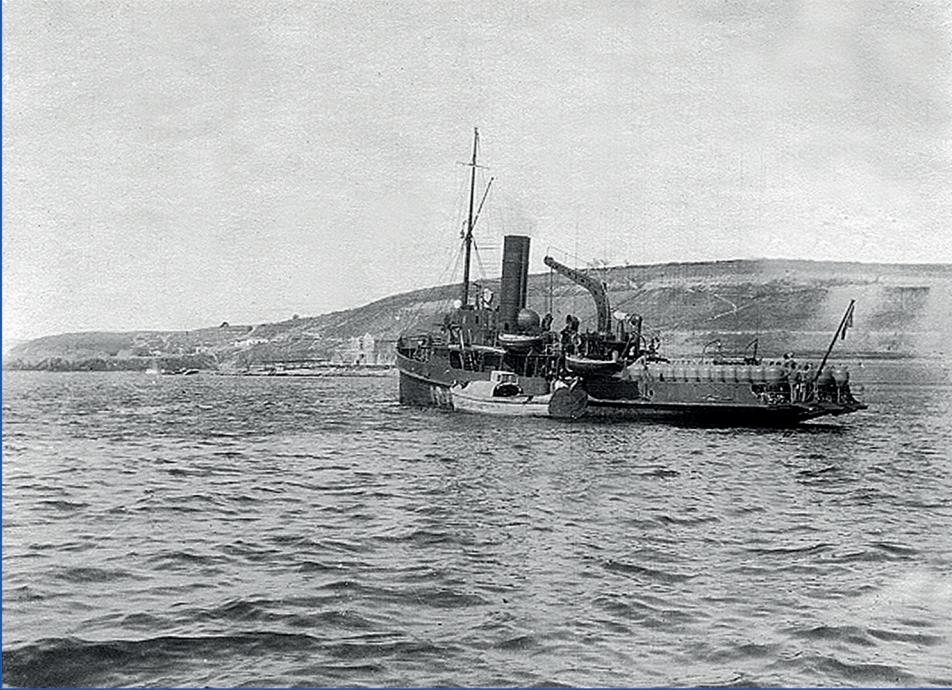
TARİHE MAL OLMUŞ FOTOĞRAFLAR

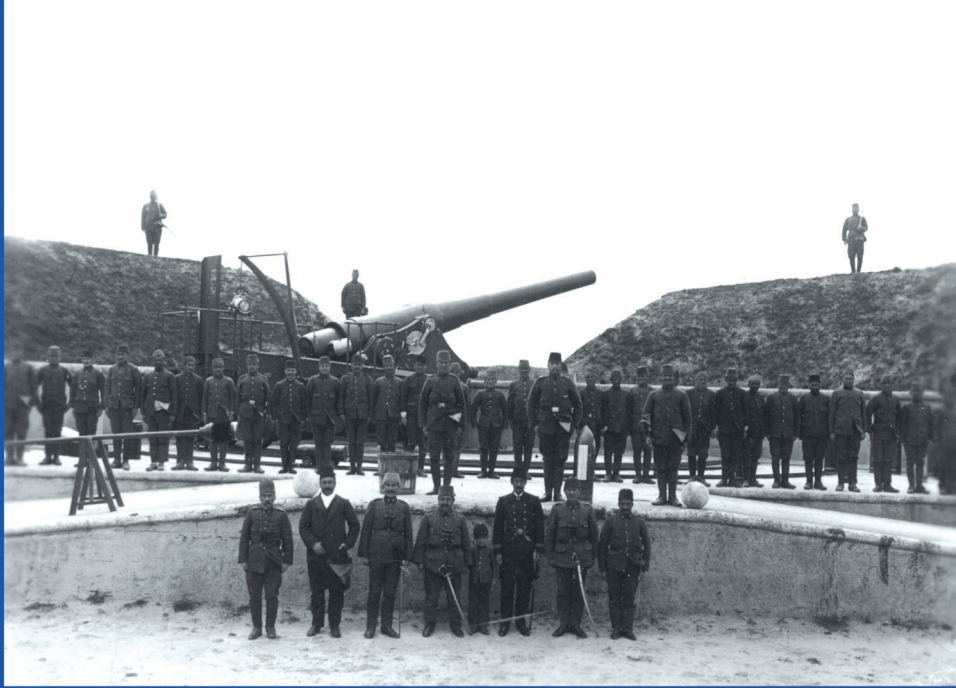
ÇANAKKALE SAVAŞLARINDA GAZİ MUSTAFA KEMAL VE KAHRAMAN MEHMETÇİKLER
(Bu Fotoğraflar Halen Anıtkabir Müzesinde Sergilenmektedir)



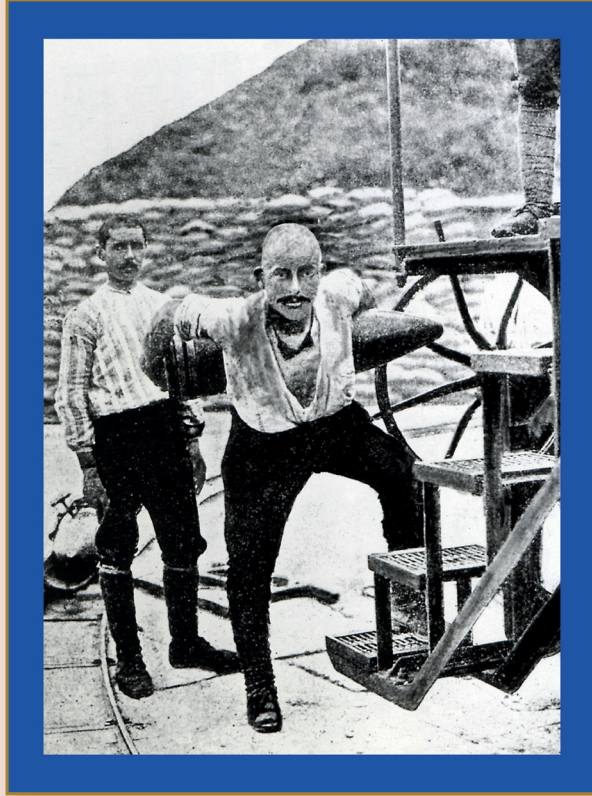


TARİHE MAL OLMUŞ FOTOĞRAFLAR





TARİHE MAL OLMUŞ FOTOĞRAFLAR



ANITKABİR DERGİSİ'NDE YAYIMLANACAK YAZILARLA İLGİLİ ESASLAR

ANITKABİR DERGİSİ'NDE YAYIMLANACAK YAZILARLA İLGİLİ ESASLAR

1. Genel Kurallar :

A. Anıtkabir Dergisi üç ayda bir çıkarılmakta, 2000 adet basılmaktadır. Dergide Atatürk ile ilgili araştırma yazıları, makaleler ve şiirlere yer verilmektedir.

B. Dergiye gönderilen yazılar, daha önce başka yerde yayımlanmamış olmalıdır.

C. Yazılar, Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından incelenip yayımlanmaya değer görülürse yine aynı kurul tarafından belirlenecek zamanda yayımlanır. Yayımlanmayan yazılar iade edilmez.

D. Yazıların içeriğinden yazarları sorumludur

E. Yayın Kurulunca yazılarda içeriğin dışında bir düzeltmenin yapılması durumunda yazarın oluru alınır.

F. Yazarlar kendilerini tanıtıcı bilgileri (unvan ve görev, kurum, haberleşme adresi, telefon ve belgegeçer numaraları, bir fotoğraf, e-posta adresi) yazılarıyla birlikte Anıtkabir Derneğine gönderirler.

G. Daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış, özgün olan ve Anıtkabir Derneği Yayın Kurulu tarafından yayımlanması uygun görülen yazıların sahiplerine 300 TL telif ücreti ödenir ve 5 adet dergi ücretsiz olarak gönderilir.

2. Dergide Yayımlanması İstenen Yazılarla İlgili Kurallar :

A. Yazılar A-4 kağıdının bir yüzüne ve 5(Beş) sayfayı geçmeyecek şekilde, bilgisayar ortamında Microsoft Word programında yazılır; posta ya da elektronik posta ile gönderilir.

B. Yazı karakteri arial, başlık 14 punto, metin 12 punto, dipnotlar 8 punto, fotoğraf ve şekiller JPEG formatında, çizelge yazıları 10 punto olarak yazılır.. Makalenin konusu ile ilgili varsa belge ve fotoğrafların asılları yazara geri verilmek üzere posta ile gönderilir.

C. Metinde satır aralığı tek, paragraf başı boşlukları 0.5, dipnot başlangıçları 0.5 olarak düzenlenir.

D. Makale içindeki ana başlıklar metnin yazıldığı puntoda, boşluk bırakılmadan, koyu ve küçük harflerle yazılır.

E. Dipnotlar aynı sayfa altında verilir. Kitap ve makaleler dipnotlarda şu şekilde gösterilir ;

(1) Kitap

Yazarın adı ve soyadı, kitabın adı (*italik yazılmalıdır*), varsa cilt numarası, varsa baskı numarası, basıldığı kent, basan kurum ya da basımevi / yayınevi, basıldığı tarih, sayfa numarası. (Ör. Fali Rıfkı Atay, *Çankaya*, İstanbul, Bateş Yayınları, 1980, s. 30.)

(2) Makale

Yazarın adı ve soyadı, tırnak işaretleri içerisinde makalenin başlığı, makalenin yayımlandığı derginin adı (*italik yazılmalıdır*), büyük romen rakamlarıyla cilt numarası, dergi numarası, parantez içinde derginin tarihi, sayfa numarası.

(Ör. Fuat Pekin, "Atatürk ve Lyautey", *Belleten*, C. XX, No. 80 (Ekim 1956), s. 634.)

F. Sayfaların altında sayfa numaraları verilir. .

G. Kısaltma kullanılacaksa; metinde ilk geçtiği yerde ve bir kez olmak üzere kısaltmanın açık ve tam anlatımı yazılır ve kısaltma parantez içerisinde belirtilir.

Ör. Türk Dil Kurumu (TDK).

H. Yazar adı ve soyadı yazının ilk sayfasının sağ üst köşesine italik, koyu 12 punto ile yazılır ve yanına (*) işareti konulur, unvan ve görev yeri (*) işareti ile dipnotta belirtilir.

-oOo-

